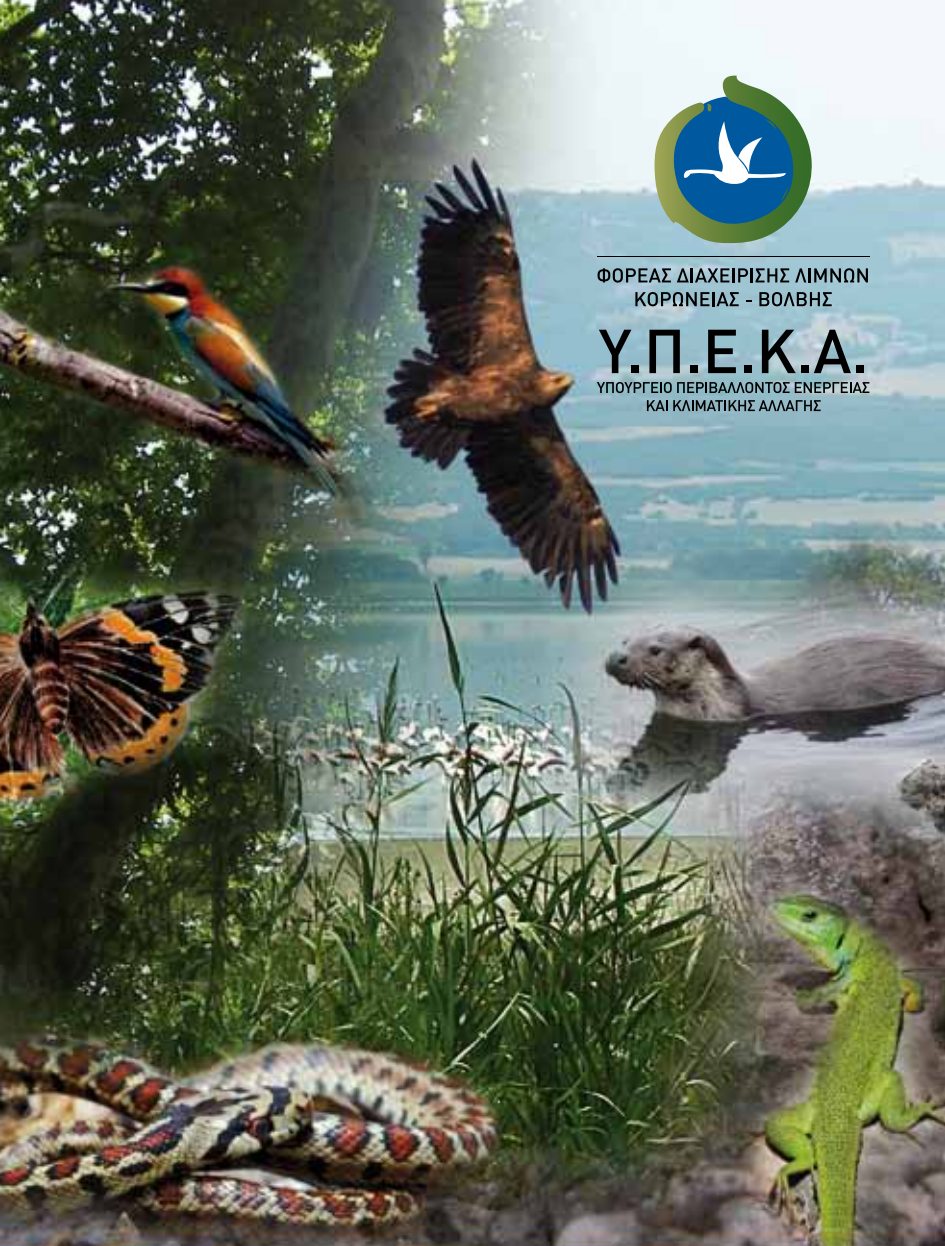

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΛΙΜΝΩΝ
ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ - ΒΟΛΒΗΣ

Υ.Π.Ε.Κ.Α.
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

**«Παράθυρο στη Φύση»
Ένας οδηγός αναγνώρισης της πανίδας
του Εθνικού Πάρκου Κορώνειας - Βόλβης
και Μακεδονικών Τεμπών**

Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης

Πώς να χρησιμοποιήσετε αυτόν τον οδηγό

Για κάθε είδος που παρουσιάζεται στον οδηγό υπάρχει μία χαρακτηριστική φωτογραφία ή σκίτσο του και δίνονται κάποιες ενδεικτικές πληροφορίες για την αναγνώρισή του και την οικολογία του.

Δίπλα στο όνομα του είδους υπάρχει ένδειξη για το ενδιαίτημα όπου συνήθως το απαντάμε, και για την εποχή που παρατηρούμε τα περισσότερα άτομα του είδους στην περιοχή.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Ενδιαίτηματα:

Υγρότοπος: περιλαμβάνει λίμνες (Κορώνεια, Βόλβη, Μαυρούδα), έλη, εποχιακές υδατοσυλλογές, εκβολές ρεμάτων (Απολλωνία)

Δάσος: περιλαμβάνει δάση κωνοφόρων και πλατύφυλλων (οξυιά, καστανιά, βελανιδιά) καθώς και θαμνώνες (μακκία βλάστηση, πουργάρι)

Αγρός: περιλαμβάνει τόσο τις αγροτικές καλλιέργειες στα πεδινά όσο και το αγροδασικό τοπίο των ημιορεινών περιοχών με αγρούς που περιβάλλονται από φυτοφράχτες

Κατοικημένη περιοχή: περιλαμβάνει τους οικισμούς με τα πάρκα και τις δεντροστοιχίες τους, όσο και τα διάσπαρτα κτίρια, καλίσματα ή άλλες ανθρώπινες κατασκευές στην ύπαιθρο (π.χ. ξερολιθιές, μαντριά) που λειτουργούν σαν ενδιαίτημα ορισμένων ειδών

Ρέμα: περιλαμβάνει τα ρυάκια, χείμαρρους και ποτάμια της περιοχής (Μπογδάνας, ρέμα Μελισσουργού, ρέμα Απολλωνίας, Ρήχιος ποταμός κ.λ.π.) μαζί με τα υδροκαρή δάση από πλατάνια που τα περιβάλλουν

Λιβάδι: περιλαμβάνει ακαλλιέργητες εκτάσεις που είτε είναι φυσικά λιβάδια, είτε βοσκημένες περιοχές και μπορεί να βρίσκονται από χαμηλά υψόμετρα έως και τις κορυφές των βουνών.

Εποχές (Για τα πουλιά):

Χειμώνας

Άνοιξη

Καλοκαίρι

Φθινόπωρο

Όλο το Χρόνο

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος προστατεύεται από την εθνική ή την ευρωπαϊκή νομοθεσία

- **Πουλιά:** περιλαμβάνεται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 79/409 για την «Προστασία των Άγριων Πουλιών» ή είναι παγκόσμια απειλούμενο είδος σύμφωνα με την Κόκκινη Λίστα της IUCN (2008).

- **Θηλαστικά, ερπετά και αμφίβια, ψάρια, ασπόνδυλα:** περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II, IV και V της Οδηγίας 92/43 για την «Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» ή και περιλαμβάνεται στο παράρτημα του Π.Δ. 67/1981 (ΦΕΚ 23/τ.Α'/30-01-1981) «Περί προστασίας της αυτοφυούς Χλωρίδος και Άγριας Πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και Ελέγχου της Ερεύννης επ' αυτών».

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΛΙΜΝΩΝ
ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ - ΒΟΛΒΗΣ

**«Παράθυρο στη Φύση»
Ένας οδηγός αναγνώρισης της πανίδας
του Εθνικού Πάρκου Κορώνειας - Βόλβης
και Μακεδονικών Τεμπών**

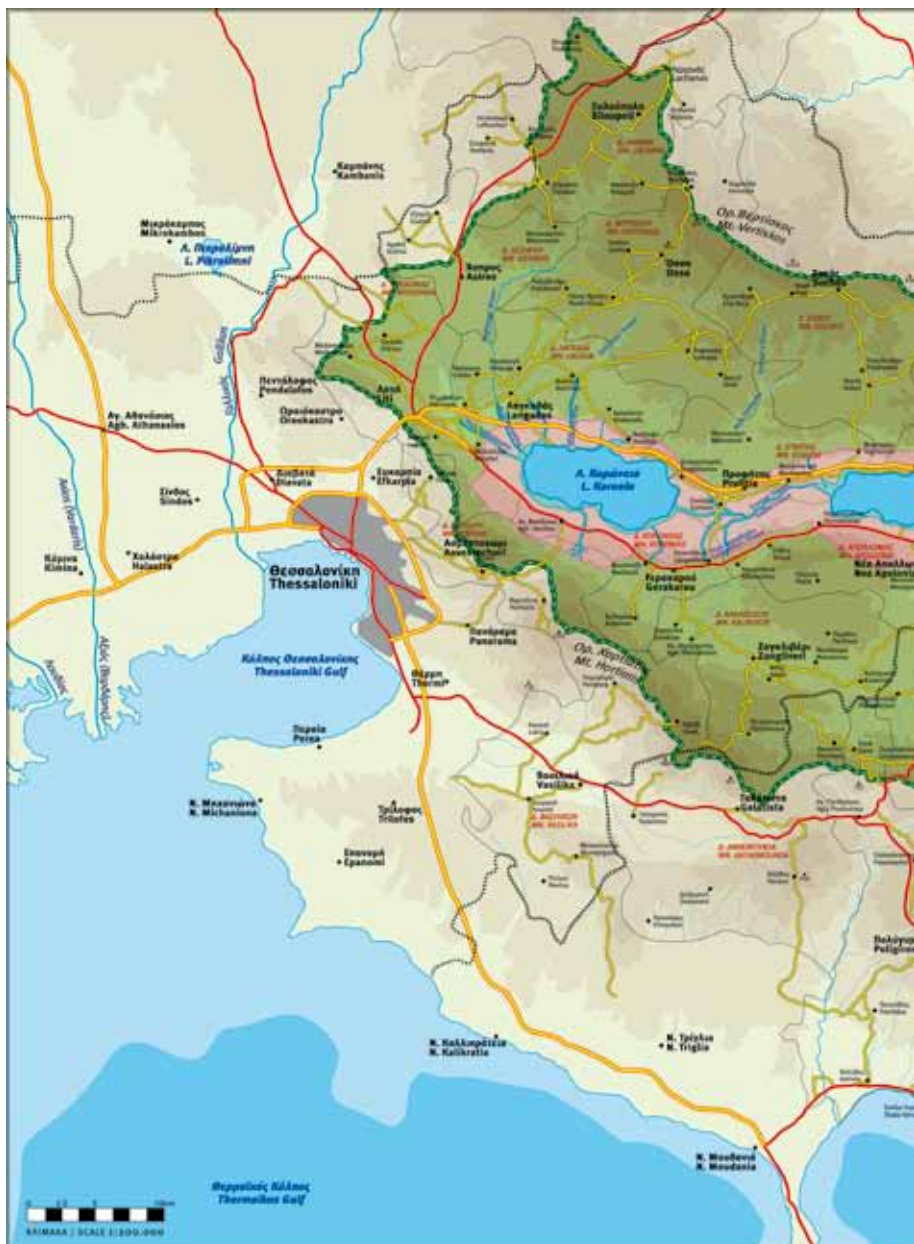
Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης

Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

**Έργο: Διαχείριση και λειτουργία Προστατευόμενης
Περιοχής Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης
και Μακεδονικών Τεμπών»**

Χάρτης Εθνικού Πάρκου Κορώνειας - Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών

Περιεχόμενα

Υπόμνημα	Σελ. 2
Χάρτης του Εθνικού Πάρκου	Σελ. 4-5
Πρόλογος	Σελ. 7
Γιατί ένας οδηγός αναγνώρισης;	Σελ. 8
Η συμπεριφορά μας στη φύση	Σελ. 9
Το Εθνικό Πάρκο: Ιστορικό και αξίες	Σελ. 10
Φορέας Διαχείρισης και δράσεις ενημέρωσης	Σελ. 11
Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων	Σελ. 12-13
Οικοσυστήματα του Εθνικού Πάρκου και των περιφερειακών ζωνών	Σελ. 14-17
Α. Πουλιά	Σελ. 18-54
Β. Θηλαστικά	Σελ. 55-58
Γ. Ερπετά	Σελ. 59-62
Δ. Αμφίβια	Σελ. 63-65
Ε. Ψάρια	Σελ. 66-71
Στ. Ασπόνδυλα	Σελ. 72-75
Ευρετήριο ελληνικών ονομάτων	Σελ. 76
Ευρετήριο λατινικών ονομάτων	Σελ. 77
Μια εκδρομή στο Εθνικό Πάρκο	Σελ. 78
Χρήσιμες πληροφορίες	Σελ. 79

Ταυτότητα έκδοσης

Κείμενα - Επιστημονική επιμέλεια: Μαρία Παναγιωτοπούλου

Φορέας Χρηματοδότησης: ΕΠΠΕΡ - Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Φωτογραφίες πουλιών, ερπετών και ζώων: Πάνος Οικονόμου

Σχέδια: Αλεξάνδρα Δεμερτζή

Φωτογραφίες τοπίων & δραστηριοτήτων: Λίλα Κάρτα, Χάρης Κουρουζίδης,
Λία Παπαδράγκα, Σοφία Τσιαμπούλη, Orama Productions

Σχεδιασμός & επιμέλεια εντύπου: MINDS A.E.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε την Λίλα Κάρτα, τον Πάνο Ασμάνη και τον Γιάννη Τσουγκράκη για τις πολύτιμες ορνιθολογικές παρατηρήσεις τους.

Λαγκαδάς 2009 - © Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης

Πρόλογος

Η παρούσα έκδοση αποτελεί τμήμα του ενημερωτικού υλικού που εκδίδει ο Φορέας Διαχείρισης λιμνών Κορώνειας Βόλβης, στο πλαίσιο του έργου *«Διαχείριση και λειτουργία προστατευόμενης περιοχής λιμνών Κορώνειας Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών»* που χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον του Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Η περιοχή αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης αποτελεί ένα μοναδικό οικοσύστημα που η συμβολή του στη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι πολύ σημαντική. Στις παράκτιες και αβαθείς περιοχές των δύο λιμνών, εμφανίζεται ένας σημαντικός αριθμός οικοτόπων προτεραιότητας, ο οποίος έχει ιδιαίτερο ρόλο στη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας, πανίδας και ιχθυοπανίδας. Συνολικά έχουν παρατηρηθεί 266 είδη πτηνών στην περιοχή των δύο λιμνών, εκ των οποίων 117 θεωρούνται σημαντικά και πολλά από αυτά αναφέρονται στο Κόκκινο Βιβλίο για τα απειλούμενα είδη.

Η λίμνη Βόλβη εκτός από την πλούσια ορνιθοπανίδα, διατηρεί και έναν σημαντικό αριθμό ιχθυοπανίδας με 22 είδη ψαριών, μεταξύ αυτών και ένα ενδημικό είδος τη λιπαριά. Στην περιοχή υπάρχουν 51 είδη θηλαστικών κάποια από τα οποία είναι συνηθισμένα όπως η αλεπού και η νυφίτσα. Πολύ σημαντική όμως είναι η παρουσία της βίδρας, της αγριόγατας και του λαγόγυρου που συγκαταλέγονται στα «τρωτά» και «κινδυνεύοντα» με εξαφάνιση είδη.

Στόχος του παρόντος οδηγού είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάγκη προστασίας του σπάνιου οικοσυστήματος των δύο λιμνών μέσα από την παρουσίαση του μοναδικού φυσικού πλούτου της περιοχής. Παράλληλα, ο οδηγός απευθύνεται και σε όλους εκείνους που επιθυμούν να ασχοληθούν με την επιστημονική παρακολούθηση της βιοποικιλότητας της περιοχής, αφού μπορούν να αντλήσουν την απαραίτητη και επικαιροποιημένη πληροφορία για πολλά από τα σημαντικά είδη ορνιθοπανίδας, πανίδας και ιχθυοπανίδας.

Μάριος Αστερίου
Οικονομολόγος Φορέα Διαχείρισης,
Υπεύθυνος υλοποίησης προγράμματος ΕΠΠΕΡ

Γιατί ένας οδηγός αναγνώρισης;

Αυτή η έκδοση δεν έχει σκοπό να σας παρουσιάσει με λεπτομέρεια όλη την βιοποικιλότητα του **Εθνικού Πάρκου Κορώνειας - Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών**, δεν θα μπορούσε άλλωστε να χωρέσει αυτός ο πλούτος ούτε σε ένα πολύ μεγαλύτερο βιβλίο. Δείτε αυτόν τον οδηγό σαν ένα «ορεκτικό» σε ένα πλούσιο και λαχταριστό γεύμα. Ξεκινήστε την αναζήτησή σας στην φύση, κοιτάζοντας έξω από το παράθυρό σας!

Ο μαγικός κόσμος της βιοποικιλότητας δεν είναι απαραίτητα μακρινός κι εξωτικός, αλλά συχνά βρίσκεται μόλις έξω από την πόρτα του σπιτιού μας, στην αυλή μας ή στο μπαλκόνι μας. Ιδιαίτερα όταν κατοικούμε σε ένα Εθνικό Πάρκο, διεθνούς σημασίας όπως αυτό των Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης.

Ο οδηγός αυτός είναι ένα μικρό παράθυρο στον καταπληκτικό και εντυπωσιακό κόσμο της ποικιλίας, των χρωμάτων, των εποχών και των ήχων. Με την έκδοση που κρατάτε στα χέρια σας φιλοδοξούμε να σας δώσουμε την έμπνευση να ξεκινήσετε το ταξίδι στην ανακάλυψη της φύσης και εν τέλει να ενώσουμε όλοι μαζί τις γνώσεις και τις δυνάμεις μας για την διατήρηση και την προστασία της.

Η συμπεριφορά μας στη φύση

Η επίσκεψή μας στη φύση για αναψυχή ή για παρατήρηση διέπεται από μερικούς απλούς κανόνες. Αν τους ακολουθήσουμε θα είμαστε σίγουροι ότι θα περάσουμε όμορφα και θα ευχαριστηθούμε την εκδρομή μας, αλλά και ότι η παρουσία μας δεν θα αφήσει πίσω της ανεξίτηλα τα ίχνη μας στη φύση...

Ξεκινώντας ας έχουμε στο μυαλό μας ότι έχουμε ευθύνη να προστατεύσουμε την ύπαιθρο για τώρα και για το μέλλον. Γι' αυτό με την συμπεριφορά μας ας εξασφαλίσουμε ότι η επίσκεψή μας δεν βλάπτει τα ζώα, τα φυτά και το τοπίο.

Να λοιπόν 5 απλοί κανόνες:

1. Ενημερωθείτε για την περιοχή που θα επισκεφθείτε.
2. Δείξτε φροντίδα για το περιβάλλον και τη φύση.
3. Κρατείστε τον σκύλο σας υπό έλεγχο.
4. Σκεφθείτε τους άλλους ανθρώπους.
5. Γίνετε ένας «πρεσβευτής» της προστασίας της φύσης.

Μερικά μυστικά για καλύτερες παρατηρήσεις στη φύση

1. Υπομονή
2. Ησυχία
3. Εξάσκηση στην όραση και στην ακοή
4. Καλός εξοπλισμός (κιάλια και οδηγός αναγνώρισης)
5. Παρέα με πιο έμπειρους παρατηρητές
6. Συχνές εξορμήσεις στη φύση

Το Εθνικό Πάρκο: Ιστορικό και αξίες

Η διεθνής ορνιθολογική σημασία των Λιμνών Κορώνειας και Βόλβης αναγνωρίστηκε ήδη από το 1974 όταν οι δύο λίμνες αποτέλεσαν ένα από τα 11 υγροτοπικά συμπλέγματα της Ελλάδας που προστατεύονται από την σύμβαση Ραμσάρ. Αργότερα η ίδια περιοχή χαρακτηρίστηκε ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας σε εφαρμογή της Οδηγίας 79/409 «Για τα άγρια πουλιά», αλλά επίσης οι λίμνες και οι γύρω ορεινές περιοχές χαρακτηρίστηκαν ως Τόποι Κοινοτικής Σημασίας, σε εφαρμογή της Οδηγίας 92/43 «Για την προστασία της κλωρίδας, της πανίδας και των οικοτόπων».

Ο Φορέας Διαχείρισης των λιμνών και της γύρω προστατευόμενης περιοχής ιδρύθηκε το 2002, ενώ το Εθνικό Πάρκο Κορώνειας – Βόλβης και Μακεδονικών Τεμνών θεσμοθετήθηκε το 2004 (ΚΥΑ 6919/2004, ΦΕΚ 248/5.3.2004).

Είναι μία από τις μεγαλύτερες προστατευόμενες περιοχές στη χώρα μας με έκταση 2.120.000 στρέμματα. Το Εθνικό Πάρκο και οι περιφερειακές του ζώνες αποτελούνται από την λεκάνη της Μυγδονίας που περιλαμβάνει τις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη και την γύρω από αυτές πεδινή περιοχή, καθώς και τους γύρω ορεινούς όγκους που είναι το Όρος Βερτίσκος, τα Όρη Βόλβης, τμήμα του Όρους Κερδύλλιο, και οι βόρειες υπώρειες του Όρους Χορτιάτης, του όρους Χολομώντα και του όρους Στρατονικού. Στο Πάρκο επίσης περιλαμβάνονται και οι αποξηραμένες λίμνες Λάντζα και Μαουρούδα (βλ. κάρτη στις σελ. 4-5).

Εκτός από τα 266 είδη πουλιών που έχουν παρατηρηθεί ως σήμερα στο Εθνικό Πάρκο, η βιοποικιλότητα που έχει καταγραφεί παρουσιάζει εξαιρετικό πλούτο με καταγεγραμμένα 1136 είδη φυτών, 17 είδη ερπετών και 8 είδη αμφιβίων, 51 είδη θηλαστικών και 22 είδη ψαριών, ενώ άγνωστος είναι ακόμη ο αριθμός των ασπόνδυλων ειδών που υπάρχουν στην περιοχή. Μεγάλο ποσοστό όλων των παραπάνω ειδών και κυρίως των πουλιών, βρίσκεται υπό ευρωπαϊκό ή διεθνές καθεστώς προστασίας, επειδή τα είδη αυτά είναι σπάνια ή απειλούμενα.

Σημαντικός είναι επίσης ο αριθμός των προστατευόμενων από την Ε.Ε. τύπων οικοτόπων που περιλαμβάνουν ευτροφικές φυσικές λίμνες, ποταμούς της Μεσογείου με περιοδική ροή, παράχθια δάση, δάση καστανιάς, δάση αριάς και μεσογειακούς λειμνώνες με υψηλές πόες.

Φορέας Διαχείρισης και δράσεις ενημέρωσης

Ο Φορέας Διαχείρισης είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και εποπτεύεται από την Υπουργό Π.Ε.Κ.Α. Είναι αρμόδιος για τη διατήρηση, την προστασία και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του Εθνικού Πάρκου Κορώνειας, Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών. Διοικείται από 11μελές διοικητικό Συμβούλιο, που συγκροτείται από εκπροσώπους υπουργείων, υπηρεσιών, τοπικής αυτοδιοίκησης, Μ.Κ.Ο. και παραγωγικών τάξεων.

Κύριοι στόχοι του Φορέα Διαχείρισης είναι:

- Η διατήρηση των φυσικών πόρων, της βιοποικιλότητας και γενικότερα η προστασία του συνόλου της περιοχής.
- Η προώθηση και υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης
- Η προσέλκυση επισκεπτών και η προβολή και ανάδειξη των αξιών της προστατευόμενης περιοχής
- Η αειφόρος χρήση των οικοσυστημάτων της προστατευόμενης περιοχής και γενικότερα, η συμβατή με την προστασία και διατήρηση, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής
- Η ανάπτυξη συνεργασιών με ερευνητικά κέντρα, πανεπιστημιακά ιδρύματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Η ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του κόσμου σε θέματα που αφορούν την προστασία του Εθνικού Πάρκου είναι μία από τις προτεραιότητες του Φορέα. Επιπλέον ο Φορέας προωθεί, υποστηρίζει, οργανώνει και εφαρμόζει οικοτουριστικά προγράμματα, με σκοπό την ανάπτυξη του οικοτουρισμού ως εργαλείο ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στην προστασία του περιβάλλοντος.

Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων

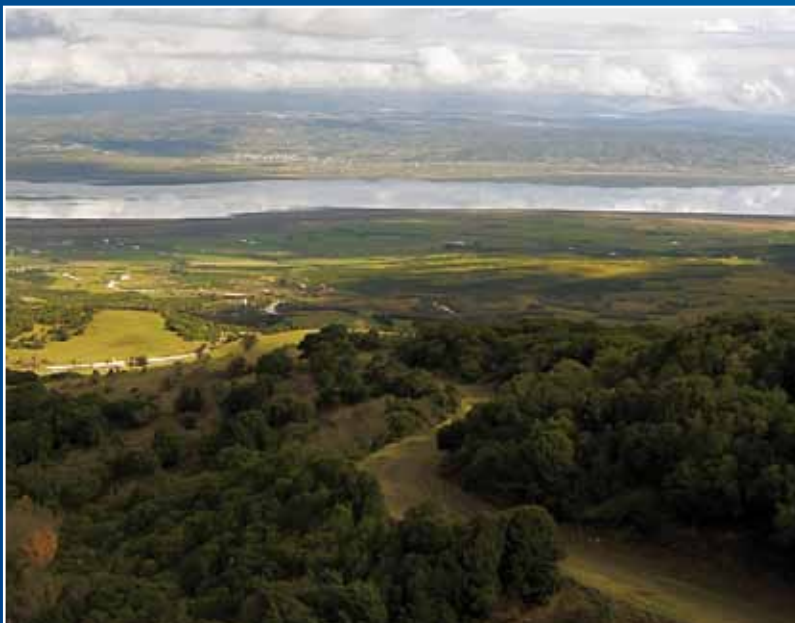
Φωτεινή Τσαβδάρου

Δασολόγος Φορέα Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης

Η ποικιλομορφία των τοπίων, που μπορεί να συναντήσει κανείς στην ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων των λιμνών Κορώνειας Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών με τις λίμνες, τις πεδιάδες, τους λόφους, τις ημισοειδείς και ορεινές εκτάσεις, ορίζουν μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και υψηλής οικολογικής αξίας. Αναμφίβολα τον πυρήνα του οικολογικού ενδιαφέροντος της περιοχής αποτελεί το υγροτοπικό σύμπλεγμα των δύο λιμνών κατατάσσοντας το στους έντεκα υγρότοπους της χώρας μας που προστατεύονται από τη Διεθνή Σύμβαση “Ραμσάρ”.

Σε μικρή απόσταση από την πόλη της Θεσσαλονίκης δεσπόζει ένας περιβαλλοντικός θησαυρός: η **λίμνη Βόλβη** μόλις 39 χιλιόμετρα ανατολικά του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης, και λίγο δυτικότερα η **λίμνη Κορώνεια** ή αλλιώς λίμνη Αγίου Βασιλείου ή Λαγκαδά.

Τμήμα του σημαντικού αυτού υγροτοπικού συστήματος αποτελεί και το **παράλιμνιο δάσος της Απολλωνίας**, το οποίο βρίσκεται στη νότια όχθη της Βόλβης. Πρόκειται για ένα από τα τελευταία εναπομείναντα δάση αυτού του τύπου στην Ελλάδα και χαρακτηρίζεται ως «Το Βασίλειο των Γκριζών Ερωδιών», αφού είναι η μοναδική περιοχή στην Ελλάδα που φιλοξενεί μεικτές αποικίες γκριζων ερωδιών και λευκοπελαργών, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έντονη παρουσία σπάνιων αρπακτικών τα τελευταία χρόνια.

Το υδροτοπικό σύστημα της περιοχής συμπληρώνεται από το Ρήγιο ποταμό. Ο ποταμός διασχίζει τα **στενά της Ρεντίνας** και λειτουργεί ως φυσικός εκχειλιστής της λίμνης Βόλβης. Τα στενά της Ρεντίνας ή αλλιώς Μακεδονικά Τέμπη χαρακτηρίζονται από μεγάλο πλούτο πανίδας και φιλοξενούν πολλά σπάνια είδη αρπακτικών, θηλαστικών, ερπετών και αμφίβιων καθώς και προστατευόμενα είδη φυτών. Τμήμα του περιλαμβάνεται στις σημαντικές Περιοχές για τα πουλιά. Η πολύ πλούσια βλάστηση στα Στενά της Ρεντίνας συνθέτει ένα εξαιρετικά όμορφο τοπίο και η περιοχή είναι χαρακτηρισμένη ως Ειδικά Προστατευόμενη Μεσογειακή Περιοχή και Περιοχή Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.

Εντός της περιοχής του Εθνικού Πάρκου, ανάμεσα στις δύο λίμνες συναντάμε το πρώτο **«Μνημείο της Φύσης»** στη χώρας μας. Πρόκειται για τους δύο υπεραιωνόβιους Πλατάνους του Σχολαρίου που στα κλαδιά τους φωλιάζουν περίπου 100 ζευγάρια ερωδιών (σταχτοτσικνιάδες). Με άλλα λόγια πρόκειται για ένα εξαιρετικά σημαντικό οικοσύστημα της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης και βασικός στόχος όλων μας θα πρέπει να είναι η διατήρησή του. Γεγονός είναι ότι η προστασία και η διατήρηση του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Αυτό όμως που αποτελεί πραγματικά πρόκληση για όσους εμπλέκονται με την προστασία του περιβάλλοντος είναι ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος και της οικονομικής ανάπτυξης, κατά έναν βιώσιμο τρόπο.

Οικοσυστήματα του Εθνικού Πάρκου και των περιφερειακών ζωνών

Η περιοχή του Εθνικού Πάρκου θα μπορούσε να διαχωριστεί σε γενικές γραμμές σε 4 βασικούς τύπους οικοσυστημάτων με αντίστοιχη ποικιλία ενδιαιτημάτων σε καθένα από αυτά. Περιγράφουμε συνοπτικά αμέσως παρακάτω τα χαρακτηριστικά του κάθε οικοσυστήματος, έτσι ώστε να βοηθηθεί ο αναγνώστης να εντοπίζει τα είδη που αναζητά σε αυτά.

α. Λίμνες (Κορώνεια, Βόλβη, Μαυρούδα)

Η λίμνη Βόλβη είναι η δεύτερη σε μέγεθος φυσική λίμνη της Ελλάδας με επιφάνεια 68.000 στρέμματα και μέγιστο βάθος 20 μέτρα. Στην περίμετρο της λίμνης υπάρχουν καλαμώνες, έλη, αμμώδεις και βραχώδεις ακτές, καθώς και εκβολές ρεμάτων με λείψανα υδροχαρούς δάσους.

Η Λίμνη Κορώνεια από το 1995 και μετά έχει υποστεί δραματική μείωση της στάθμης της, με αποτέλεσμα ορισμένες χρονιές να ξεραίνεται εντελώς, ενώ μόλις 4 δεκαετίες πριν ήταν μια λίμνη έκτασης 46.000 στρεμμάτων και μέγιστου βάθους 8 μέτρων. Παρ' όλα αυτά το λιγοστό νερό που συγκεντρώνεται το χειμώνα είναι αρκετό για να υποστηρίξει σημαντικούς πληθυσμούς υδρόβιων πουλιών, ενώ στα λασποτόπια που δημιουργούνται την άνοιξη σταθμεύουν μεγάλοι αριθμοί παρυδάτιων πουλιών.

Μία λιγότερο γνωστή αλλά σημαντική για την εξερεύνηση της ορνιθοπανίδας και των αμφιβίων της είναι η Λίμνη Μαυρούδα που είχε αποξηρανθεί το 1958, αλλά μετά την μερική αποκατάστασή της εδώ και 10 περίπου χρόνια, έχει μετατραπεί σε έναν υπέροχο ορεινό υγρότοπο, έκτασης 1.200 στρεμμάτων και βάθους έως και 3 μ.

β. Παρόχθια δάση και ρέματα

(Δάσος Απολλωνίας, Στενά Ρεντίνας, Ρήχιος, Μπογδάνας, Μελισσουργός)

Πολυάριθμα είναι τα ρέματα και οι χείμαρροι της περιοχής με πιο γνωστά τον Ρήχιο, τον Μπογδάνο, και τα ρέματα του Μελισσουργού και της Απολλωνίας. Η ροή τους παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις κι έτσι μπορεί να τα δούμε πλημμυρισμένα να κατεβάζουν μεγάλες ποσότητες νερού ή και εντελώς ξερά. Όμως ακόμη κι αν τα νερά τους είναι λίγα, οι μικρές λιμνούλες στάσιμου νερού που απομένουν το καλοκαίρι είναι όαση ζωής για τα αμφίβια, τις πεταλούδες και για πολλά πουλιά, ιδίως κατά τη μετανάστευση. Όλα τα ρέματα της περιοχής περιβάλλονται από πλούσια παρόχθια υδροχαρή δάση με πλατάνια, σκλήθρα, ιτιές και λεύκες, ενώ ένα από τα σημαντικότερα τέτοια υδροχαρή δάση στην Ελλάδα είναι το Δάσος της Απολλωνίας όπου φωλιάζουν ερωδιοί, πελαργοί και αρπακτικά πουλιά.

γ. Αγροτικές εκτάσεις

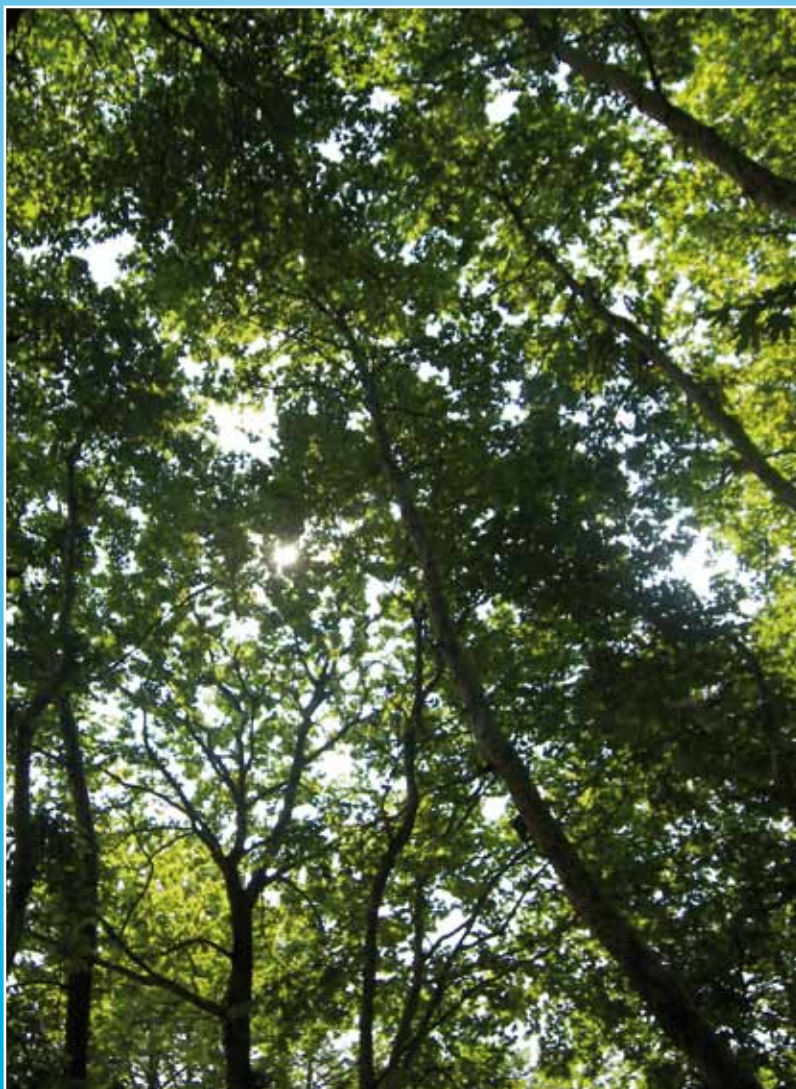
(καλλιεργούμενες περιοχές στα πεδινά και ημιορεινά)

Οι αγροί καταλαμβάνουν σχεδόν το 50% της έκτασης του Εθνικού Πάρκου και της περιφερειακής του ζώνης και παρ' ότι είναι ένα από τα οικοσυστήματα όπου ο άνθρωπος έχει ασκήσει ανά τους αιώνες μεγάλη επίδραση, φιλοξενούν σήμερα μία ποικιλία από σπάνια και προστατευόμενα είδη που έχουν συμβιώσει με τον άνθρωπο εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Εντυπωσιακή είναι και η ποικιλία του αγροτικού οικοσυστήματος. Μεγάλα αρδευόμενα χωράφια και σταροχώραφα, καθώς και λευκοκαλλιέργειες στα χαμηλότερα υψόμετρα που τα διαδέχονται μικρότεροι αγροί που περιβάλλονται από πλούσιους φυτοφράκτες με πυκνό όροφο θάμνων από πουρνάρια, βατσινιές και άλλα είδη που επιστεγάζεται από βελανιδιές, φράξους, λεύκες.

δ. Ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις

(βοσκότοποι, θαμνώνες και δάση οξυάς, καστανιάς βελανιδιάς)

Η ορεινή περιοχή που περιβάλλει τις δύο λίμνες χαρακτηρίζεται από πυκνά ώριμα δάση οξυάς, βελανιδιάς ή μικτά στο όρος Στρατωνικό και στο Κερδύλλιο και στα ψηλά του όρους Βερτίσκοι. Τα όρη Βόλβης χαρακτηρίζονται από τους πυκνούς θαμνώνες από πουρνάρι που εναλλάσσονται με βοσκόσιμα λιβάδια. Στις ορεινές αυτές περιοχές αναζητείστε τις βραχώδεις εξάρσεις που πάντα έχουν κάποιο ενδιαφέρον για τα αρπακτικά, καθώς και τις μικρές φυσικές ή τεχνητές υδατοσυλλογές για να παρατηρήσετε αμφίβια.

Α. Παρατήρηση πουλιών ●●●●●●●●●●

Η παρατήρηση πουλιών είναι μία πολύ δημοφιλή ασχολία πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων στον πλανήτη, ενώ τα τελευταία χρόνια κερδίζει και στην Ελλάδα όλο και περισσότερους φίλους. Αυτό οφείλεται στο ότι τα πουλιά είναι η ευκολότερη στην παρατήρηση ομάδα άγριων ζώων, καθώς είναι εύκολο να τα δούμε και να τα αναγνωρίσουμε στο φυσικό τους περιβάλλον (ειδικότερα τα κοινά είδη) και η ανακάλυψη των χρωμάτων, της συμπεριφοράς, του κελαηδίσματος και της ποικιλομορφίας τους είναι συνθήως μία ξεχωριστή εμπειρία.

Το Εθνικό Πάρκο είναι ιδιαίτερα σημαντική περιοχή για μία ποικιλία ειδών πουλιών από υδρόβια και αρπακτικά πουλιά, έως δρυοκολάπτες, παρυδάτια, νυκτόβια και μικρόπουλα.

Απαραίτητα εργαλεία για την παρατήρηση των πουλιών είναι ένα ζευγάρι κιάλια κι ένας οδηγός αναγνώρισης, ενώ σημαντικό βοήθημα αποτελούν και τα CD με τις φωνές των ειδών που εμφανίζονται στην Ευρώπη.

Ξεκινήστε από τα εύκολα είδη, αυτά δηλαδή που βλέπουμε σχεδόν καθημερινά (σπουργίτια, κουρούνες, δεκαοχτούρες) κι εξοικειωθείτε με την «τοπογραφία» τους, δηλαδή το σχήμα των φτερών τους, τα σχέδια που έχουν στο κεφάλι, το λαιμό, την ράχη, στα φτερά, καθώς επίσης και με τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ αρσενικών και θηλυκών, με το κελάηδημά τους, τον τρόπο πετάγματος και την γενική συμπεριφορά τους. Προπονηθείτε στην αναγνώριση των κοινών ειδών και θα δείτε ότι πολύ σύντομα ο κατάλογος των πουλιών που παρατηρείτε θα γίνεται όλο και μακρύτερος ενώ θ' αυξάνει και ο ενθουσιασμός σας κάθε φορά που θα παρατηρείτε ένα νέο για εσάς είδος.

Περισσότερες πληροφορίες για μία πιο συστηματική παρακολούθηση των πουλιών στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου θα βρείτε στον «Οδηγό Διαχείρισης και Παρακολούθησης παρόχθιων οικοτόπων και ορνιθοπανίδας» που διανέμεται δωρεάν από τον Φορέα Διαχείρισης.

●●● ΒΟΥΤΗΧΤΑΡΙΑ

Είναι υδρόβια πουλιά, και χαρακτηριστικό τους είναι ότι βουτούν όλο το σώμα στο νερό, όπως οι βουτόπαπες, σε αντίθεση με τις αφρόπαπες. Χαρακτηριστικό είναι το λεπτό και μακρύ τους ράμφος που δεν θυμίζει ράμφος πάπιας. Έχουν διαφορετικό πτέρωμα το καλοκαίρι και τον χειμώνα.

Νανοβουτηχτάρι | *Tachybaptus ruficollis*

Το μικρότερο από τα βουτηχτάρια με μήκος 23 – 29 εκ. Το βρίσκουμε στις όχθες των λιμνών, σε μικρές λιμνούλες και σε κανάλια. Το χειμώνα το βλέπουμε σε μεγαλύτερα κοπάδια και σε πιο ανοιχτά νερά. Έχει κοντό λαιμό και τον χειμώνα είναι κυρίως καφέ – μπεζ στο σώμα και το κάτω μέρος του λαιμού και σκούρο στην πλάτη και στο πάνω μέρος του λαιμού. Την άνοιξη αποκτά βαθύ κόκκινο λαιμό και σκουρότερο σώμα.

Σκουφοβουτηχτάρι | *Podiceps cristatus*

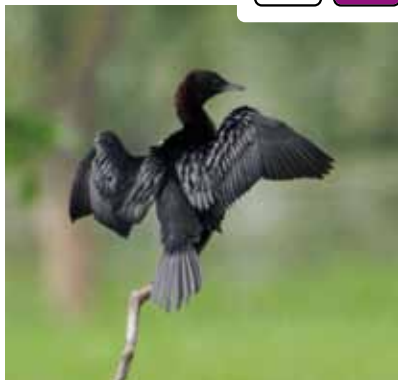
Είναι το μεγαλύτερο από τα βουτηχτάρια. Στην λίμνη Βόλβη συναντάται σε μεγάλους αριθμούς τόσο τον χειμώνα όσο και την άνοιξη και το καλοκαίρι. Χαρακτηριστικό του είναι ότι κουβαλά τα ριγωτά μικρά του στην πλάτη. Μακρύς λευκός λαιμός, σκούρα πλάτη, ανοιχτό καστανό σώμα. Την άνοιξη έχει χαρακτηριστικές τούφες κοκκινόμαυρες στα μάγουλα και μαύρες στο κεφάλι. Η γαμήλια επίδειξη του ζευγαριού την άνοιξη είναι εντυπωσιακή.

••• ΚΟΡΜΟΡΑΝΟΙ

Υπάρχουν 3 είδη στην χώρα μας. Είναι μαύρα πουλιά που κυνηγούν ψάρια με μεγάλη επιδεξιότητα μέσα στο νερό. Χαρακτηριστική είναι η στάση τους με ανοιχτά φτερά για να τα στεγνώνουν.

Λαγγόνα | *Phalacrocorax pygmeus*

Το μικρότερο είδος κορμοράνου στην χώρα μας και είδος με περιορισμένη εξάπλωση στην Ευρώπη. Προτιμά υγρότοπους γλυκού νερού και φωλιάζει σε μικρές αποικίες στην λίμνη Βόλβη. Τον χειμώνα ο χρωματισμός του είναι σκούρος καφέ, σχεδόν μαύρος, ενώ την άνοιξη ο λαιμός και το κεφάλι αποκτούν ένα βαθύ κοκκινοκαστανό χρώμα.

••• ΠΕΛΕΚΑΝΟΙ

Τεράστια εντυπωσιακά λευκά πουλιά, που τρέφονται με ψάρια κι έχουν ράμφος με χαρακτηριστική σακούλα. Παρ' ότι μπορούμε να τα παρατηρήσουμε σε αρκετούς υγρότοπους της Ελλάδας, είναι και τα δύο ιδιαίτερα απειλούμενα είδη που οι πληθυσμοί τους έχουν μειωθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, σε παγκόσμια κλίμακα. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη όπου φωλιάζουν και τα δύο είδη πελεκάνων, ο αργυροπελεκάνος και ο μεταναστευτικός ροδοπελεκάνος.

Αργυροπελεκάνος | *Pelecanus crispus*

Εντυπωσιακό άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 270 – 320 εκ. Η μεγαλύτερη αποικία στον κόσμο βρίσκεται στην Μικρή Πρέσπα. Παρατηρείται στις Λίμνες Κορώνεια και Βόλβη όλες τις εποχές του χρόνου αλλά τον χειμώνα σε μεγαλύτερες συγκεντρώσεις. Χαρακτηριστικό κεφάλι με φτερά που δίνουν την εντύπωση ότι είναι «αναμαλλιασμένο». Στην αναπαραγωγική περίοδο ο σάκος αποκτά χρώμα έντονα πορτοκαλί σαν του λωτού.

••• ΕΡΩΔΙΟΙ

Πουλιά με χαρακτηριστικά μακριά πόδια, μακρύ λαιμό και μακρύ ράμφος. Ζουν πάντα κοντά στο νερό και τρέφονται με ψάρια, αμφίβια, έντομα κ.λ.π.

Μικροτσικνιάς | *Ixobrychus minutus minutus*

Ένας πολύ μικρός ερωδιός που είναι δύσκολο να τον παρατηρήσουμε. Μπορούμε όμως με λίγη υπομονή να τον δούμε να πετά πάνω από καλαμώνες με γρήγορο και νευρικό φτεροκόπημα. Το αρσενικό έχει χαρακτηριστικά σκούρα φτερά με κρεμ μπαλώματα που φαίνονται στην πτήση. Χαρακτηριστική είναι η φωνή του που ακούγεται την άνοιξη και θυμίζει απόμακρο γαύγισμα.

Νυχτοκόρακας | *Nycticorax nycticorax*

Καλοκαιρινός επισκέπτης (Μάρτιος - Οκτώβριος). Δραστηριοποιείται συνήθως το σούρουπο και μπορούμε να τον εντοπίσουμε ακουστικά από το χαρακτηριστικό κρώξιμο σαν βατράχου που κάνει όταν πετάει. Είναι μεσαίου μεγέθους ερωδιός, γκριζός, με κοντό ράμφος και κοντό λαιμό. Έχει πολύ σκούρο γκριζό κεφάλι και πλάτη, μάτι σε χρώμα ρουμπινιού και στην αναπαραγωγική περίοδο έχει λευκό και λεπτό μακρύ λοφίο. Αναπαράγεται σε αποικίες σε δέντρα ή καλαμώνες και φωλιάζει στις όχθες της λίμνης Βόλβης.

Κρυποτσικνιάς | *Ardeola ralloides*

Μικρός σε μέγεθος ερωδιός με χαρακτηριστικό ανοικτό πορτοκαλί - θερμό μπεζ χρώμα. Όταν όμως πετά φαίνεται σχεδόν ολόλευκος. Το ράμφος του είναι την άνοιξη γαλαζωπό. Μεταναστευτικό είδος που εμφανίζεται στην περιοχή μας την άνοιξη σε σημαντικούς αριθμούς. Τον Απρίλιο και τον Μάιο βλέπουμε συγκεντρώσεις από περαστικούς κρυποτσικνιάδες σε υγρά λιβάδια και πλημμυρισμένα χωράφια. Φωλιάζει σε μικτές με άλλους ερωδιούς αποικίες.

Λευκοτσικνιάς | *Egretta garzetta*

Είναι ένας κατάλευκος ερωδιός μεσαίου μεγέθους. Όταν πετά, μαζεύει τον λαιμό, ενώ τα πόδια προεξέχουν πίσω από την ουρά. Χαρακτηριστικά του είναι το μαύρο ράμφος και τα μαύρα πόδια με κίτρινες «κάλτσες», που είναι τα έντονα κίτρινα δάχτυλά του. Φωλιάζει στην περιοχή σε αποικίες σε παρόχθιες συστάδες δέντρων. Είναι μεταναστευτικό είδος και τον χειμώνα παρατηρούνται μόνο ελάχιστα άτομα, ενώ την άνοιξη και το καλοκαίρι μπορούμε να δούμε μεγάλες συγκεντρώσεις στις όχθες της Λ. Βόλβης, αλλά και σε ρέματα της περιοχής όπως ο Μπογδόνας.

Αργυροτσικνιάς | *Egretta alba*

Μαζί με τον σταχτοτσικνιά είναι οι μεγαλύτεροι ερωδιοί στην περιοχή. Είναι κατάλευκος και έχει κιτρινωπό ράμφος. Μεγαλύτερες συγκεντρώσεις βλέπουμε τον χειμώνα με ως και περισσότερους από 100 αργυροτσικνιάδες που έρχονται από βορειότερες χώρες για να ξεχειμωνιάσουν. Δεν φωλιάζει στην περιοχή, αλλά σποραδικά μπορούμε να δούμε μερικά άτομα την άνοιξη και το καλοκαίρι.

Σταχτοτσικνιάς | *Ardea cinerea*

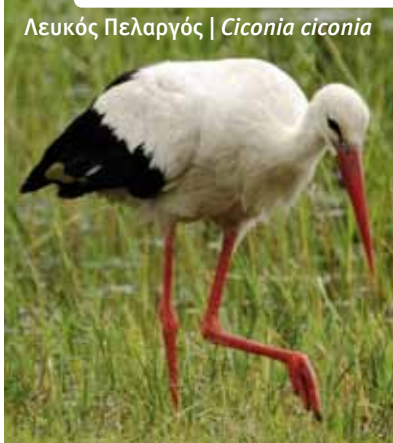

Ένας μεγάλος ερωδιός με γκριζο φτέρωμα. Ο σταχτοτσικνιάς είναι κοινό σχετικά είδος στην περιοχή μας και παρατηρείται σε όλες τις εποχές του χρόνου. Φωλιάζει σε αποικίες σε μεγάλα δέντρα ενώ η αποικία των ερωδιών σε δύο γιγάντιους πλάτανους έξω από τον οικισμό Σχολάρι έχει κηρυχτεί Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης. Παρατηρείται όλες τις εποχές του χρόνου στην περιοχή.

Ο Λευκός Πελαργός | *Ciconia ciconia*

Μαύρος Πελαργός | *Ciconia nigra*

Λευκός Πελαργός | *Ciconia ciconia*

και ο Μαύρος Πελαργός | *Ciconia nigra*

Ο γνωστός σε όλους μας λευκός πελαργός και ο πιο κρυπτικός μαύρος πελαργός είναι συγγενικά είδη αλλά έχουν εντελώς αντίθετες συνήθειες. Οι λευκοί πελαργοί είναι πολύ κοινωνικά πουλιά και φωλιάζουν σε κατοικημένες περιοχές, συχνά ομαδικά. Αντίθετα ο μαύρος πελαργός είναι είδος που φωλιάζει μοναχικά σε μεγάλα δέντρα ή σε βράχια μακριά από την ανθρώπινη παρουσία. Και τα δύο είδη τρέφονται με ερπετά (σαύρες, φίδια), αμφίβια και μικρά θηλαστικά. Ο λευκός πελαργός έχει μεγαλύτερο εύρος τροφής και μπορεί ακόμη να τρέφεται και με έντομα, ποντίκια, ψοφίμια ή ακόμη και σκουπίδια.

Παρ' ότι οι πελαργοφωλιές είναι κοινό θέαμα στα χωριά της βόρειας Ελλάδας, η σημερινή κατανομή του λευκού πελαργού είναι περιορισμένη στην Ήπειρο, τη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία και σποραδικά σε μερικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Λευκοί πελαργοί φώλιαζαν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και στην Αττική, την Εύβοια και την Πελοπόννησο.

Οι πρώτοι λευκοί πελαργοί έρχονται στις αρχές Μαρτίου και φεύγουν στα μέσα Αυγούστου. Τα τελευταία χρόνια όμως είναι όλο και συχνότερες οι παρατηρήσεις μικρών αριθμών πελαργών και των δύο ειδών που ξεχειμωνιάζουν στη Βόρεια Ελλάδα. Η μετανάστευσή τους γίνεται μέσω των στενών του Βοσπόρου όπου μαζεύονται εκατοντάδες συχνά σε μικτά κοπάδια με μαύρους πελαργούς, δημιουργώντας ένα εντυπωσιακό θέαμα.

Εκτιμάται ότι ο μαύρος πελαργός δεν αριθμεί περισσότερα από 80 ζευγάρια στην Ελλάδα, ενώ ο πληθυσμός του λευκού πελαργού εκτιμάται σε περίπου 1.500 ζευγάρια. Ωστόσο και τα δύο είδη έχουν υποστεί μείωση τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα ο λευκός πελαργός που έχει αρχίσει πια να σπανίζει σε περιοχές που ήταν κοινός, όπως στην Ήπειρο.

Χαλκόκοτα | *Plegadis falcinellus*

Είδος που θα δούμε συνήθως κατά την ανοιξιάτικη ή φθινοπωρινή μετανάστευση, να τρέφεται μόνο του ή σε μικρές ομάδες, σε υγρά λιβάδια και έλη, συχνά μαζί με ερωδιούς. Χαρακτηριστικό είναι το μακρύ κυρτό του ράμφος και το σκούρο πορφυροκαστανό φτέρωμα που ιριδίζει στο φως του ήλιου με μία πράσινη γυαλάδα.

Χουλιαρμούτα | *Platalea leucorodia*

Οφείλει το όνομά της στο μακρύ και πλατύ της ράμφος που μοιάζει με «χουλιάρι» δηλαδή με κουτάλι και το χρησιμοποιεί για να τρέφεται φιλτράροντας την λάσπη. Απαντάται όλο τον χρόνο στην περιοχή μας και θα τη δούμε συνήθως σε σημεία με ανοιχτές ρηχές εκτάσεις νερού. Λίγα ζευγάρια έχουν αρχίσει να φωλιάζουν τα τελευταία χρόνια στην Λ. Βόλβη.

Είδος πολύ χαρακτηριστικό και απαραγνώριστο. Παρατηρείται σε πολύ μεγάλες συγκεντρώσεις στη Λίμνη Κορώνεια, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία. Ίσως πρόκειται για τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις του είδους στην Ελλάδα, που ξεπερνούν τα 11.000 άτομα. Τα φοινικόπτερα δεν αναπαράγονται στην Ελλάδα, παρ' ότι παλαιότερα είχαν παρατηρηθεί ορισμένες απόπειρες σε υγρά τοπους της βόρειας Ελλάδας, όπως το 2006 και 2007 στην Λίμνη Κορώνεια.

Χάρη στην αυστηρή προστασία των κύριων χώρων αναπαραγωγής του είδους στη Μεσόγειο, υπάρχει τα τελευταία χρόνια σημαντική αύξηση του πληθυσμού και δημιουργία νέων αποικιών. Εδώ και αρκετά χρόνια γίνονται οργανωμένα προγράμματα δακτυλίωσης νεαρών φοινικόπτρων σε όλη τη Μεσόγειο (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Τουρκία, Αλγερία, Τυνησία).

Τα δακτυλίδια που τοποθετούνται στα πουλιά είναι χρωματιστά με ευδιάκριτο κωδικό που είναι συνήθως συνδυασμός 3-4 γραμμάτων και αριθμών) και είναι κατασκευασμένα και τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να «διαβάζονται» από μεγάλη απόσταση με τη βοήθεια τηλεσκοπίου.

Κύκνος | *Cygnus olor*

Το πιο κοινό είδος κύκνου από τα τρία που εμφανίζονται στην περιοχή μας. Είναι γνωστός και ως βουβόκυκνος, αν και κάνει κάποιους χαρακτηριστικούς ήχους. Είναι ένα πολύ μεγάλο κατάλευκο πουλί, με άνοιγμα φτερών 200 – 240 εκ. Χαρακτηριστικό είναι το έντονα πορτοκαλί του ράμφος και το μαύρο εξόγκωμα στο μέτωπο, που τον διαφοροποιεί από τα άλλα δύο είδη (Αγριόκυκνο *Cygnus cygnus* και Νανόκυκνο *Cygnus columbianus*) που έχουν κίτρινο ράμφος. Οι κύκνοι έρχονται στην Λίμνη Βόλβη και στην Λίμνη Κορώνεια για να ξεχειμωνιάσουν και ανάλογα με το πόσο ψυχρός είναι ο χειμώνας μπορούμε να παρατηρήσουμε ως και 300 κύκνους μαζί.

Ασπρομέτωπη Χίνα | *Anser albifrons albifrons*

Αναπαράγεται στην τούνδρα της Βορειοανατολικής Ευρώπης και της Σιβηρίας και ξεχειμωνιάζει στην Ευρώπη. Η ασπρομέτωπη χίνα είναι το πιο κοινό είδος χίνας στην Ελλάδα, όμως είναι σχετικά λίγοι οι υγρότοποι που φιλοξενούν μεγάλους αριθμούς χηνών τους χειμωνιάτικους μήνες. Η λίμνη Βόλβη είναι ένας υγρότοπος που συγκεντρώνει τα τελευταία χρόνια όλο και μεγαλύτερους αριθμούς από ασπρομέτωπες χίνες (μερικές εκατοντάδες έως και περισσότερες από χίλιες κάποιες χρονιές). Οι χίνες τρέφονται σε ομάδες σε ανοιχτές περιοχές, λιβάδια ή σταροχώραφα και κουρνιάζουν μέσα στο νερό. Πετούν σε χαρακτηριστικούς σχηματισμούς V.

Βαρβάρα | *Tadorna tadorna*

Είναι μία μεσαίου μεγέθους πάπια που μοιάζει όμως περισσότερο με χίνα λόγω της στάσης του σώματός της. Είναι απαραγνώριστο πουλί καθώς έχει έντονες χρωματικές αντιθέσεις στο σώμα του. Προτιμά τα μη γλυκά νερά και φωλιάζει σε όχθες ρεμάτων και λιμνών σε ανοικτά μέρη χωρίς πολλή βλάστηση. Στην περιοχή μας την βλέπουμε όλον τον χρόνο, ενώ προς τα τέλη του καλοκαιριού μεγάλες συγκεντρώσεις από ενήλικα και νεαρά πουλιά παρατηρούνται στην λίμνη Κορώνεια.

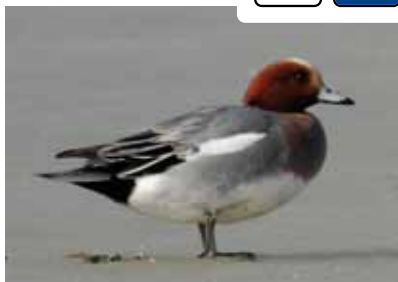
••• ΑΦΡΟΠΑΠΙΕΣ

Οι αφρόπαπιες είναι πάπιες που όταν τρέφονται δεν βουτούν όλο το σώμα μέσα στο νερό, παρά μόνο το κεφάλι και τον λαιμό, ενώ προκειμένου να φτάσουν στον πυθμένα των ρηκών νερών μπορούμε πολλές φορές να τις δούμε με το κεφάλι στο νερό και τα πόδια και την ουρά στον αέρα. Για να απογειωθούν σηκώνονται καταθειάν από το νερό χωρίς να τροχοδρομούν. Βασικό χαρακτηριστικό της ομάδας αυτής είναι ο διμορφισμός των αρσενικών και θηλυκών, με τα αρσενικά να έχουν έντονα και λαμπερά χρώματα και τα θηλυκά να έχουν φτέρωμα σε καφετί χρώματα.

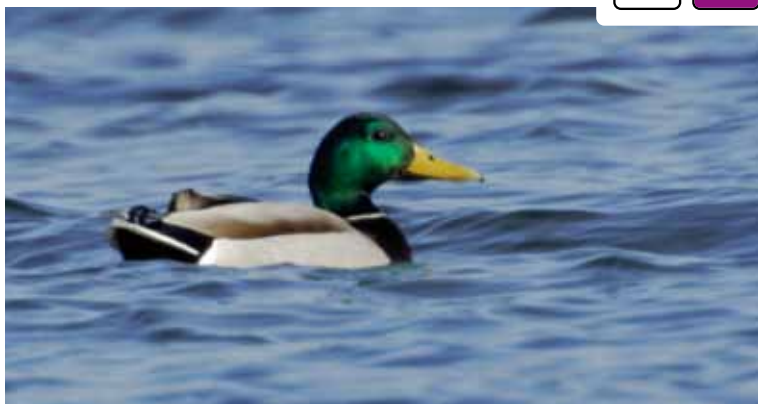
Σφυριχτάρι | *Anas penelope*

Είδος που ξεχειμωνιάζει στις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη. Φωλιάζει σε βόρειες περιοχές (Σκανδιναβία, Ρωσία κ.λ.π.). Τρέφεται σε ρηκά νερά, αλλά συχνά μπορούμε να δούμε μικρά κοπαδάκια να βόσκουν και σε χωράφια έξω από το νερό. Χαρακτηριστική είναι η φωνή του που ακούγεται σε αρκετή απόσταση και είναι ένα διαπεραστικό σφύριγμα «γούι-ου».

Πρασινοκέφαλη πάπια | *Anas platyrhynchos*

Είναι η πιο κοινή αγριόπαπια στην Ελλάδα και πρόγονος της οικόσιτης πάπιας. Είναι μεγαλόσωμη και παρατηρείται σε συγκεντρώσεις πολλών εκατοντάδων ατόμων τον χειμώνα, να τρέφεται στις λίμνες. Φωλιάζει στην περιοχή, αλλά οι πληθυσμοί της την άνοιξη και το καλοκαίρι είναι μικρότεροι από ότι τον χειμώνα που ενισχύονται με πρασινοκέφαλες πάπιες που έρχονται από βορειότερες χώρες. Χαρακτηριστικό των αρσενικών ατόμων είναι το ιριδίζων σκούρο πράσινο κεφάλι. Όταν πετούν τόσο τα αρσενικά όσο και τα θηλυκά έχουν μπλε «καθρέφτες» στη βάση των φτερών.

Χουλιαρόπαπια | *Anas clypeata*

Η χουλιαρόπαπια ξεχωρίζει από το πλατύ και μεγάλο ράμφος της που μοιάζει με κουτάλι και της έδωσε το χαρακτηριστικό της όνομα. Είναι είδος που δεν φωλιάζει στην περιοχή, αλλά έρχεται το χειμώνα. Συγκεντρώσεις ως και 8.000 ατόμων έχουν παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια στην λίμνη Κορώνεια. Όταν πετά η χουλιαρόπαπια το εσωτερικό μέρος της φτερούγας έχει ανοικτό γαλάζιο χρώμα στα αρσενικά πουλιά και ανοικτό γκριζο στα θηλυκά.

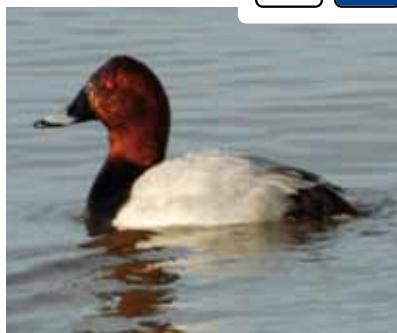
••• ΒΟΥΤΟΠΑΠΙΕΣ

Είναι πάπιες που σε αντίθεση με τις αφρόπαπιες τρέφονται βουτώντας όλο το σώμα κάτω από την επιφάνεια του νερού. Το σώμα τους έχει διαφορετικό σχήμα από τις αφρόπαπιες και είναι γενικά βαρύ, με κοντές σχετικά φτερούγες και για τον λόγο αυτό σκώνονται από το νερό μετά από τροχοδρόμηση.

Γκισόρι | *Aythya ferina*

Είδος που συναντάμε σε μεγάλα κοπάδια τον χειμώνα, κυρίως στην Λ. Βόλβη αλλά και στην Κορώνεια. Χαρακτηριστικό είναι το γκριζόλευκο σώμα με μαύρο στήθος και ουρά και κόκκινο, λαμπερό κεφάλι, στα αρσενικά άτομα. Τα θηλυκά του είδους έχουν καφετί στήθος, λαιμό και κεφάλι και γκριζοκάστανο σώμα.

Βαλτόπαπια | *Aythya nyroca*

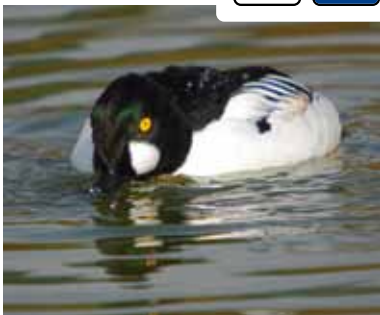

Είναι μία μικρή σκούρα πάπια με μία λευκή πολύ ευδιάκριτη τελεία κοντά στην ουρά. Προτιμά περιοχές με πλούσια υδρόβια βλάστηση και κυρίως τους εκτεταμένους καλαμιώνες που διακόπτονται από διάσπαρτα τμήματα ανοικτού νερού. Κατά τη μετανάστευση και περιστασιακά το χειμώνα μπορεί να βρεθεί και σε πιο ανοικτά νερά, σε μικρά κοπαδάκια. Ο σημερινός πληθυσμός του είδους στην Ελλάδα εκτιμάται στα 400 ζευγάρια περίπου από τα οποία περίπου 10 – 15 ζευγάρια αναπαράγονται στην περιοχή της λίμνης Βόλβης κυρίως. Έρχονται στην Ελλάδα από τα μέσα Μαρτίου έως και τις αρχές Μαΐου. Το κύριο φθινοπωρινό πέρασμα γίνεται τον Οκτώβριο. Είναι είδος χαρακτηρισμένο ως παγκόσμια απειλούμενο με εξαφάνιση.

Βουκεφάλα | *Bucephala clangula*

Εντυπωσιακό είναι το σχέδιο που έχουν τα αρσενικά άτομα με μεγάλο, στρογγυλεμένο, σκούρο πράσινο κεφάλι και ευδιάκριτη από απόσταση λευκή κηλίδα στη βάση του ράμφους. Αναπαράγεται στην βόρεια Ευρώπη, Σκανδιναβία και Σιβηρία. Σημαντικές συγκεντρώσεις που αριθμούν 100 έως και περισσότερα από 300 άτομα παρατηρούνται τον χειμώνα στην λίμνη Βόλβη.

Θαλασσοπρίστης | *Mergus serrator*

Αντιπρόσωπος μίας άλλης κατηγορίας βουτόπαπιων, που χαρακτηρίζονται από το μακρύ λεπτό και μυτερό τους ράμφος. Είναι το πιο κοινό είδος πρίστη στην Ελλάδα, και αν και προτιμά παράκτιους υγροτόπους, λίγα άτομα θαλασσοπρίστη παρατηρούνται τον χειμώνα στις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη.

Κεφαλούδι | *Oxyura leucocephala*

Είναι ένα παγκόσμια απειλούμενο είδος που ο πληθυσμός του στον πλανήτη δεν ξεπερνά τα 13.000 άτομα. Ωστόσο έχει παρατηρηθεί στην Λίμνη Βόλβη λίγες φορές τα τελευταία χρόνια και αξίζει να το αναζητήσει κανείς μέσα στα πολυάριθμα κοπάδια παπιών που έρχονται εδώ τον χειμώνα. Ασυνήθιστη η εμφάνισή του καθώς το αρσενικό έχει μεγάλο λευκό κεφάλι με μαύρο καπέλο και διογκωμένο στη βάση του, μεγάλο ράμφος. Χαρακτηριστική είναι και η μακριά λεπτή ουρά του που είναι συχνά ανασπκωμένη πάνω από το νερό.

••• ΑΡΠΑΚΤΙΚΑ

Ως αρπακτικά πουλιά ονομάζουμε όλα εκείνα τα πουλιά που τρέφονται με κρέας, έχουν γαμψό ράμφος, δυνατά πόδια και γαμψά νύχια για να συλλαμβάνουν την λεία τους. Με εξαίρεση τους γύπες, όλα τα υπόλοιπα αρπακτικά της χώρας μας, δηλαδή οι αετοί, οι γερακίνες, οι κίρκοι και τα γεράκια κυνηγούν κυρίως ζωντανή λεία.

Σημαντικό στοιχείο για να ξεκινήσουμε την αναγνώριση των αρπακτικών είναι να εξοικειωθούμε με την σιλουέτα της κάθε οικογένειας.

Θαλασσαετός | *Haliaeetus albicilla*

Είναι ένας από τους πιο εντυπωσιακούς αετούς της Ελλάδας με άνοιγμα φτερών 190 – 240 εκ. και χαρακτηριστική λευκή ουρά στα ενήλικα πουλιά. Τον χειμώνα στους μεγάλους υγρότοπους της Βόρειας Ελλάδας και κυρίως στο δέλτα του Έβρου συγκεντρώνονται αρκετοί νεαροί θαλασσαετοί που έρχονται από βορειότερα για να περάσουν το χειμώνα.

Τα ζευγάρια θαλασσαετών που φωλιάζουν στη χώρα μας δεν ξεπερνούν τα 6 και βρίσκονται όλα στη βόρεια και βορειοανατολική Ελλάδα. Ένα από αυτά φωλιάζει στο Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας – Βόλβης.

Ο θαλασσαετός τρέφεται με ψάρια, θηλαστικά, υδρόβια πουλιά αλλά και ψοφίμια. Οι φωλιές των θαλασσαετών είναι πάντα σε δέντρα, σε παρόχθια δάση ή σε λοφώδεις περιοχές. Η αναπαραγωγική περίοδος ξεκινά πολύ νωρίς και ήδη από τα μέσα Φεβρουαρίου το ζευγάρι κλωσάει αυγά.

Όπως όλα τα μεγάλα αρπακτικά είναι είδος που υπερασπίζεται επικράτεια. Πριν ξεκινήσει η φωλεοποίηση το ζευγάρι κάνει γαμήλιες πτήσεις που περιλαμβάνουν μεγάλους κύκλους ψηλά στον ουρανό, απότομες βουτιές του πάνω πουλιού προς τα κάτω, άγγιγμα των ποδιών καθώς κι έντονα καλέσματα κοντά στη φωλιά.

Φιδαετός | *Circetus gallicus* *

Ο φιδαετός, όπως υποδηλώνει και το όνομά του, είναι ένας αετός που τρέφεται κατά προτίμηση με φίδια όλων των μεγεθών, αλλά και με σαύρες. Είναι είδος μεταναστευτικό και θα το δούμε στην περιοχή από τα μέσα Μαρτίου έως και τα τέλη Σεπτεμβρίου. Όταν γυροπετά και τον παρατηρούμε από κάτω είναι απαραγνώριστος καθώς είναι λευκός με πολύ μικρά, σχεδόν αδιόρατα μαύρα στίγματα, ενώ το κεφάλι και ο λαιμός είναι σκούρα καφέ, κάνοντάς τον να μοιάζει σαν να φοράει κουκούλα. Μπορούμε να τον δούμε να φτεροκοπά επιτόπου ή να αιωρείται στον αέρα ακίνητος καθώς κυνηγά.

Καλαμόκιρκος | *Circus aeruginosus* *

Είναι ο πιο κοινός από τα τέσσερα είδη κίρκων που απαντώνται στη χώρα μας. Χαρακτηριστική η σιλουέτα του με τα μακριά φτερά, το λεπτό σώμα και το κεφάλι να κοιτά συνήθως προς το έδαφος όταν πετά σε μικρό ύψος πάνω από τους καλαμώνες για να κυνηγήσει. Το αρσενικό έχει ένα φτέρωμα σε συνδυασμούς του καφέ και ανοικτού γαλαζογκρί χρώματος, ενώ το θηλυκό είναι ομοιόμορφα καφέ με ξανθή κορώνα στο κεφάλι που συχνά επεκτείνεται στον σβέρκο και τους ώμους. Φωλιάζει στην περιοχή μας σε καλαμώνες, τον χειμώνα όμως οι πληθυσμοί του είναι αυξημένοι καθώς έρχονται και άλλοι καλαμόκιρκοι από βορειότερες περιοχές.

Σαΐνι | *Accipiter brevipes*

Μοιάζει αρκετά με το πολύ κοινότερο ξεφτερί *Accipiter nisus* είναι όμως είδος που προτιμά τα χαμηλά υψόμετρα και συνήθως φωλιάζει σε παραποτάμια δάση, λευκοκαλλιέργειες, μικρές συστάδες δέντρων στα πεδινά ή ακόμα και κοντά ή μέσα σε οικισμούς. Φωλιάζει ψηλά στα δέντρα και τρέφεται κυρίως με μικρές σαύρες και έντομα που τα πιάνει πετώντας πολύ χαμηλά ανάμεσα στα κλαδιά κάνοντας απότομες βουτιές στο έδαφος. Ίσως είναι λόγω αυτής της συμπεριφοράς του που το σαΐνι περνά εύκολα απαρατήρητο. Η εξάπλωσή του είναι σχετικά περιορισμένη στην Ελλάδα, κι έτσι είναι κοινό στη Μακεδονία και τη Θράκη, αλλά σπανιότερο προς τα νότια. Τα περισσότερα σαΐνια έρχονται στην Ελλάδα στα τέλη Απριλίου έως μέσα Μαΐου και μεταναστεύουν μέσω των στενών του Βοσπόρου. Η φθινοπωρινή μετανάστευσή τους κορυφώνεται τον Σεπτέμβριο. Στην περιοχή μας αναπαράγεται στα παραποτάμια δάση.

Αετογερακίνα | *Buteo rufinus*

Οι γερακίνες είναι μεσαίου μεγέθους αρπακτικά πουλιά με φαρδιές φτερούγες. Η αετογερακίνα είναι η μεγαλύτερα γερακίνα που παρατηρείται στην Ελλάδα με άνοιγμα φτερών 130 – 150 εκ. Έχει πυρόξανθο φτέρωμα στο κεφάλι, την πλάτη και το σώμα, ενώ η ουρά των ενήλικων ατόμων είναι συνήθως λευκή ή ξανθή, χωρίς γραμμώσεις. Είναι είδος που η κατανομή του στην Ευρώπη περιορίζεται στα Βαλκάνια και για τον λόγο αυτό η Ελλάδα έχει ιδιαίτερη σημασία για τις αετογερακίνες. Φωλιάζει σε βράχια και σπανιότερα σε δέντρα και κυνηγά συνήθως σε ανοιχτές στεπώδεις περιοχές όπου τρέφεται με μικρά τρωκτικά, λαγόγυρους, κι ερπετά.

Κραυγαετός | *Aquila pomarina*

Είναι ένας αετός που επισκέπτεται την περιοχή από τον Μάρτιο έως και τον Οκτώβριο. Αρκετά άτομα μπορούν να παρατηρηθούν στο μεταναστευτικό πέρασμα, αλλά επίσης περισσότερα από 7 ζευγάρια κραυγαετού φωλιάζουν στις γύρω από τις λίμνες ορεινές περιοχές του Χορτιάτη, του Βερτίσκου, και του Στρατωνικού. Χαρακτηριστικές είναι οι πολύ φαρδιές φτερούγες του με τα ευδιάκριτα «δάχτυλα» και η σιλουέτα που διαγράφει όταν ανεμοπορεί με τις καμπυλωμένες προς τα κάτω φτερούγες. Φωλιάζει σε απομονωμένες θέσεις, σε δέντρα μέσα ή κοντά σε ρεματιές.

Γερακαετός | *Hieraaetus pennatus*

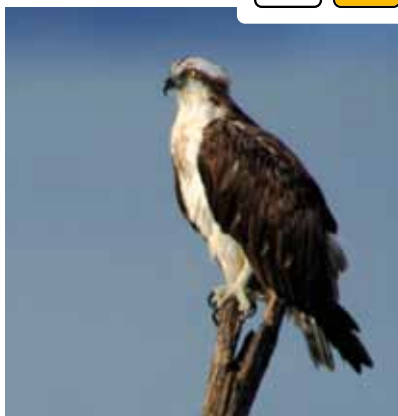
Είναι ο μικρότερος αετός στην Ελλάδα, περίπου στο ίδιο μέγεθος με την κοινή γερακίνα. Είναι γενικά δύσκολο να παρατηρηθεί καθώς φωλιάζει σε αραιά δάση των ημιορεινών περιοχών κυρίως στη Μακεδονία και τη Θράκη, και κυνηγά συνήθως σε χαμηλό ύψος. Ωστόσο ο κάμπος μεταξύ των δύο λιμνών προσελκύει αρκετούς γερακαετούς τόσο στην μετανάστευση όσο και κατά την αναπαραγωγική περίοδο (Μάιο – Ιούνιο) λόγω της αφθονίας τροφής που υπάρχει εκεί. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί δύο χρωματικές φάσεις του γερακαετού: η σκούρα και η ανοιχτόχρωμη με περίπου 60% του ελληνικού πληθυσμού να ανήκει στην ανοιχτόχρωμη φάση. Τα περισσότερα πουλιά του ελληνικού πληθυσμού μεταναστεύουν στην Αφρική μέσω των στενών του Βοσπόρου, αλλά μικρές ομάδες έχουν παρατηρηθεί να περνούν τη Μεσόγειο. Οι γερακαετοί φτάνουν συνήθως στην βόρεια Ελλάδα στις αρχές με μέσα Μαΐου και φεύγουν στα μέσα Αυγούστου με μέσα Οκτωβρίου. Τρέφονται με ερπετά, τρωκτικά και πουλιά που τα πιάνουν κοντά στο έδαφος με μια εντυπωσιακή βουτιά με κλειστά φτερά.

Ψαραετός | *Pandion haliaetus*

Ένας αετός που τρέφεται σχεδόν αποκλειστικά με ψάρια! Μεταναστευτικό είδος που δεν αναπαράγεται πια στην Ελλάδα, αλλά μπορεί κανείς να το παρατηρήσει κυρίως κατά την φθινοπωρινή μετανάστευση (τέλη Αυγούστου – αρχές Οκτωβρίου). Μεσαίου μεγέθους αετός, με λευκωπό σώμα και κάτω μέρος φτερούγων. Χαρακτηριστική είναι η σιλουέτα του όταν πετάει, που δεν θυμίζει τόσο αρπακτικό πουλί, αλλά γιγαντιαίο γλάρο, καθώς κρατά τις φτερούγες σε γωνία όταν αερογλιστρά.

••• ΓΕΡΑΚΙΑ

Τα γεράκια είναι τα μικρότερα αρπακτικά που παρατηρούνται στην χώρα μας. Η σιλουέτα τους χαρακτηρίζεται από τις μυτερές φτερούγες, που δεν έχουν «δάχτυλα» όπως σε άλλα αρπακτικά πουλιά. Είναι πουλιά που κάνουν γρήγορο και ευκίνητο πέταγμα και σπανιότερα ανεμοπορούν ή γυροπετούν όπως οι γερακίνες.

Κιρκινέζι | *Falco naumanni*

Είναι ένα μικρό γεράκι που μοιάζει πολύ με το κοινό βραχοκιρκινέζο *Falco tinnunculus*, αλλά είναι μεταναστευτικό και τρέφεται σχεδόν αποκλειστικά με έντομα.

Το κιρκινέζι σχηματίζει χαλαρές αποικίες και στην Ελλάδα φωλιάζει σε πόλεις και χωριά, στα παλιά κτίρια και τις αποθήκες. Σπανιότερα φωλιάζει και σε φυσικές θέσεις όπως βράχοι και χωμάτινα πρανή. Είναι είδος παγκόσμια απειλούμενο με εξαφάνιση, καθώς οι πληθυσμοί του μειώθηκαν δραματικά τα τελευταία χρόνια λόγω της ευρείας χρήσης φυτοφαρμάκων. Η εξάπλωσή του σήμερα στην Ελλάδα περιλαμβάνει την Θεσσαλία και την κεντρική και δυτική Μακεδονία ενώ υπάρχουν μικροί κατακερματισμένοι πληθυσμοί και σε άλλες περιοχές της χώρας. Τα πρώτα κιρκινέζια έρχονται στα τέλη Μαρτίου με αρχές Απριλίου και η μετανάστευσή τους συνεχίζεται μέχρι τις αρχές Μαΐου. Η φθινοπωρινή μετανάστευση είναι από τα τέλη Αυγούστου έως και τα μέσα Οκτωβρίου.

Πετρίτης | *Falco peregrinus*

Είναι το πιο γρήγορο σε πτήση πουλί στον κόσμο, καθώς όταν εφορμά στην λεία του μπορεί να φτάσει και τα 400 κλμ. την ώρα. Ένα γεροδεμένο μεσαίου μεγέθους γεράκι. Τα θηλυκά του είδους είναι ορατά μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Έχει ογκώδες σώμα, με φαρδύ στέρνο. Φωλιάζει σε βράχια και τρέφεται με πουλιά που τα πιάνει στον αέρα. Εντυπωσιακό είναι το θέαμα ενός πετρίτη που κυνηγά τον χειμώνα ανάμεσα σε μεγάλα κοπάδια από ψαρώνια ή άλλα πουλιά.

Καμπίσια Πέρδικα | *Perdix perdix perdix*

Είναι ένα τυπικά εδαφόβιο πουλί προσαρμοσμένο να ζει σε ανοικτές εκτάσεις (κάμπους, λιβάδια, αγροτικές περιοχές χωρίς εντατικές καλλιέργειες). Επιδημικό είδος (βρίσκεται όλον τον χρόνο στην περιοχή μας) που ζει σε μικρά κοπάδια. Παρ' ότι παλαιότερα δεν έλειπε από καμία αγροτική περιοχή της χώρας, σήμερα η καμπίσια πέρδικα έχει περιοριστεί σε λίγες μόνο περιοχές της Β. Ελλάδας. Χαρακτηριστική συμπεριφορά της καμπίσιας πέρδικας είναι ότι προτιμά να απομακρυνθεί τρέχοντας, παρά να πετάξει, πράγμα που θα κάνει μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις.

Νεροκοτσέλα | *Rallus aquaticus*

Η νεροκοτσέλα είναι το πιο κοινό είδος από τις πουλάδες που παρατηρούνται στην Ελλάδα, πουλιά που ζουν στην πυκνή υδροχαρή βλάστηση και συχνότερα γίνονται αντιληπτά από την διαπεραστική φωνή τους, καθώς είναι ιδιαίτερα κρυπτικά. Ωστόσο αν έχουμε την τύχη να δούμε την νεροκοτσέλα να διασχίζει βιαστικά τα ανοίγματα ανάμεσα στα καλάμια θα δούμε ένα όμορφο πουλί με χαρακτηριστικά τεράστια δάχτυλα, που την βοηθούν να κινείται με μεγαλύτερη ευκολία πάνω στην επιπλέουσα υδρόβια βλάστηση. Η φωνή της νεροκοτσέλας είναι πολύ δυνατή και θυμίζει την φωνή του γουρουνιού.

Νερόκοτα | *Gallinula chloropus*

Είναι κοινό αναπαραγόμενο είδος στην περιοχή μας. Την βλέπουμε συνήθως στις όχθες των λιμνών και καναλιών να κινείται ανάμεσα στα καλάμια και την πυκνή βλάστηση, ενώ σπανιότερα μπορούμε να τη δούμε και σε πιο ανοιχτές περιοχές. Σε κάθε περίπτωση το χαρακτηριστικό της κάλεσμα που μοιάζει με ένα εκρηκτικό και σύντομο γαργάρισμα, υποδηλώνει την παρουσία της.

●●● ΠΑΡΥΔΑΤΙΑ ΠΟΥΛΙΑ

Η αναγνώριση των παρυδάτιων πουλιών είναι μία σπαζοκεφαλιά για δυνατούς λύτες! Παρουσιάζουμε όμως εδώ τα κοινότερα και ευκολότερα αναγνωρίσιμα είδη στην περιοχή μας, ώστε να ξεκινήσετε την γνωριμία με αυτήν την συναρπαστική ομάδα πουλιών.

Καλαμοκανάς | *Himantopus himantopus* *

Φωλιάζει σε όλους σχεδόν τους παράκτιους υγρότοπους της ηπειρωτικής Ελλάδας και σε πολύ λίγα νησιά. Όμως τα τελευταία 30 χρόνια έχουν υποστεί μείωση κι έχουν πάψει να φωλιάζουν σε ορισμένους υγρότοπους. Στην περιοχή της Κορώνειας και της Βόλβης φωλιάζουν πολύ λίγα ζευγάρια.

Προτιμά ελώδεις εκτάσεις με γλυκά ή υφάλμυρα νερά με αραιή βλάστηση. Έχει πολλές φορές παρατηρηθεί να φωλιάζει σε εποχιακούς υγρότοπους, οι οποίοι μπορεί πολύ γρήγορα να ξηραίνονται, ή ακόμη και να μην υπάρχουν την επόμενη χρονιά. Οι πρώτοι καλαμοκανάδες έρχονται στα μέσα Μαρτίου και η μετανάστευσή τους συνεχίζεται ως και τα μέσα Μαΐου. Από τα μέσα Ιουλίου οι καλαμοκανάδες διασπείρονται και αρχίζουν να μεταναστεύουν καθώς συχνά οι εποχιακοί υγρότοποι που χρησιμοποιούν έχουν πια ξεραθεί.

Συνήθως φωλιάζει σε αποικίες και φτιάχνει τη φωλιά του πάνω σε λάσπη ή τούφες βλάστησης που προεξέχουν λίγο πάνω από το νερό. Τρέφεται κυρίως με έντομα και υδρόβια ασπόνδυλα, που πιάνει στην επιφάνεια του νερού ή στον πυθμένα και εξαιτίας των πολύ μακριών ποδιών του έχει τη δυνατότητα να αναζητά την τροφή του σε βαθύτερα νερά απ' ό,τι άλλα παρυδάτια πουλιά.

Αβοκέτα | *Recurvirostra avosetta*

Η αβοκέτα έχει χαρακτηριστεί «η πριγκίπισσα των βάλτων» καθώς η μορφή της είναι κομψή και λεπτή και το ράμφος της έχει μία χαρακτηριστική καμπύλη προς τα πάνω. Είναι ένα λευκό πουλί με μαύρες γραμμώσεις, που ζει σε έλη, βάλτους και λασποτόπια. Επισκέπτεται την περιοχή μας τον χειμώνα σε σημαντικούς αριθμούς, αλλά και κατά τη μετανάστευση. Ελάχιστα ζευγάρια φωλιάζουν εδώ.

Πετροτουρλίδα | *Burhinus oediconemus*

Παρότι συγκαταλέγεται στα παρυδάτια πουλιά είναι είδος που αναπαράγεται σε ξηρικές πετρώδεις περιοχές (ξηρές κοίτες ποταμών, υπερβοσκοπμένα λιβάδια κ.λ.π.). Ο χρωματισμός της αποτελεί μία προσαρμογή για να καμουφλάρεται πολύ καλά στο περιβάλλον αυτό και συχνά μπορεί να την παρατηρήσουμε την τελευταία στιγμή καθώς τρέχει να κρυφτεί στην χαμηλή βλάστηση. Όταν πετά είναι πολύ εμφανή τα ασπρόμαυρα σχέδια στα φτερά της. Στην περιοχή μας φωλιάζουν ελάχιστα ζευγάρια.

Θαλασσοσφυριχτής | *Charadrius alexandrinus*

Είναι ένα μικρό παρυδάτιο είδος με κοντά πόδια. Θα τον παρατηρήσουμε σε λασποτόπια γύρω από τις λίμνες, τον χειμώνα. Ο χρωματισμός του που είναι παρόμοιος με τον περιβάλλον όπου ζει μπορεί να μας δυσκολέψει προς στιγμή να τον εντοπίσουμε, όμως το γρήγορο τρέξιμό του με τα απότομα σταματήματά του είναι συνήθως αυτό που τον προδίδει.

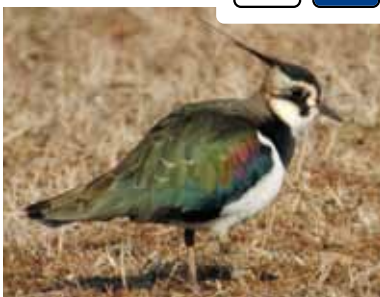

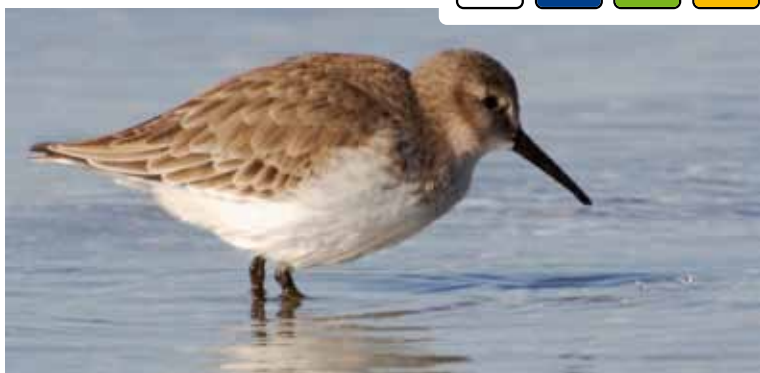
Καλημάννα | *Vanellus vanellus*

Ένα πολύ όμορφο πουλί με χαρακτηριστικό λοφίο, που δεν μπορούμε να το μπερδέψουμε με κανένα άλλο. Ξεχειμωνιάζει κατά εκατοντάδες στην περιοχή μας. Θα το αναζητήσουμε σε υγρά λιβάδια, λασποτόπια αλλά και αγρούς, ενώ συχνά θα το δούμε κοντά σε κοπάδια από χήνες. Η φωνή του επίσης είναι μία πολύ διαπεραστική δισύλλαβη κραυγή.

Λασποσκαλίδρα | *Calidris alpina*

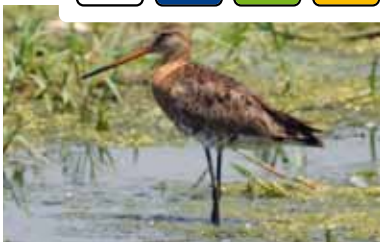

Από απόσταση μπορεί κανείς να διακρίνει στα λασποτόπια και στα έλη κάποια αρκετά μικρά πουλιά, που αεικίνητα «χτενίζουν» την λάσπη καθώς τρέφονται, ενώ απότομα το κοπάδι πετάει και με απόλυτα συντονισμένες κινήσεις αλλάζει θέση. Η λασποσκαλίδρα είναι το συνηθέστερο είδος σκαλίδρας που θα συναντήσουμε τον χειμώνα στους υγρότοπους. Μεγαλύτερους πληθυσμούς θα δούμε τον χειμώνα, αλλά στο ανοιξιάτικο πέρασμα, ιδιαίτερα όσο προχωράμε προς το καλοκαίρι οι λασποσκαλίδρες θα είναι λιγότερες και θα έχουν αρχίσει να αποκτούν το μαύρο μπάλωμα στην κοιλιά που είναι το αναπαραγωγικό τους φτέρωμα και τις κάνει απαραγνώριστες.

Λιμόζα | *Limosa limosa*

Ένα από τα μεγαλύτερα παρυδάτια πουλιά που θα παρατηρήσουμε. Τον χειμώνα έχει ομοιόχρωμο ανοιχτό μπεζ φτέρωμα, αλλά σε όλες τις εποχές είναι χαρακτηριστικές η λευκή και η μαύρη ταινία που έχει στην ουρά και φαίνονται όταν πετά καθώς και το πολύ μακρύ ράμφος.

Μαυρότριγγας | *Tringa erythropus*

Αντιπρόσωπος μίας άλλης μεγάλης οικογένειας παρυδάτιων πουλιών (*Tringa* sp.) τα περισσότερα από τα οποία έχουν πολύ ψηλά πόδια, μικρό κεφάλι, λεπτό και μακρύ ράμφος. Ο μαυρότριγγας είναι μαύρος μόνο κατά την αναπαραγωγική περίοδο, ενώ εμείς συνήθως τον βλέπουμε με το γκριζό χειμωνιάτικο φτέρωμά του ακόμα και στην μετανάστευση (Μάρτιος – Μάιος και Ιούλιος – Οκτώβριος). Σε κάθε περίπτωση η εξάσκηση στο να τον διακρίνουμε από τον πολύ κοινότερο κοκκίνοσκέλη *Tringa totanus* είναι μία πολύ καλή αρχή για την αναγνώριση των παρυδάτιων πουλιών.

Μαυροκέφαλος Γλάρος *Larus melanocephalus*

Ο μαυροκέφαλος γλάρος είναι μεταναστευτικός γλάρος κι εμφανίζεται στην Ελλάδα κατά τα τέλη Μαρτίου. Ονομάζεται και σκυλοκούταβος λόγω της φωνής του που γεμίζει τον ουρανό την άνοιξη όταν περνούν μεγάλα κοπάδια και θυμίζει τη φωνή των κουταβιών. Μοιάζει αρκετά με τον καστανοκέφαλο γλάρο *Larus ridibundus*, οποίος είναι ο πιο κοινός μικρός γλάρος στους υγροτόπους τον χειμώνα, ωστόσο ο μαυροκέφαλος γλάρος έχει κατάλευκα φτερά χωρίς την μαύρη ακμή που έχουν τα φτερά του καστανοκέφαλου. Αναπαράγεται πλέον σε λίγες αποικίες στην Ελλάδα. Στις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη θα τον δούμε αργά το καλοκαίρι σε συγκεντρώσεις πριν την μετανάστευση.

Ποταμογλάρονο | *Sterna hirundo hirundo*

Σε τι διαφέρουν τα γλαρόνια από τους γλάρους; Εκτός του ότι έχουν λεπτότερη κατασκευή στο σώμα τους, μακριά και πιο μυτερά φτερά, θα τα καταλάβουμε αμέσως από το «πλαφ»! Είναι ο ήχος που κάνουν όταν ψαρεύουν, καθώς αντίθετα με τους γλάρους, εφορμούν στην λεία τους πέφτοντας κατακόρυφα στο νερό με μαζεμένα τα φτερά. Το ποταμογλάρονο έχει μακριά δικαλωτή ουρά και ανάλαφρο πέταγμα. Θα το δούμε από τον Απρίλιο έως και τον Οκτώβριο, συχνά να κάθεται σε κάποιο πόστο κοντά στο νερό.

Τρυγόνι

Streptopelia turtur turtur

Μεταναστευτικό είδος που θα το παρατηρήσουμε εύκολα την άνοιξη να κάθεται σε μικρές ομάδες πάνω στα σύρματα. Χρήσιμο στοιχείο για τον εντοπισμό του είναι το κάλεσμά του που ακούγεται σαν ένα διαρκές γουργούρισμα. Φωλιάζει σε δάση και συστάδες δέντρων με υπόροφο. Τον χειμώνα τον περνά στην Αφρική νότια της Σαχάρας. Μοιάζει με την οικεία σε όλους μας δεκαοκτούρα *Streptopelia decaocto*, αλλά οι φτερούγες του έχουν μία χρυσοκίτρινη απόχρωση και η ουρά του, που φαίνεται στο πέταγμα έχει λευκή ταινία στην άκρη που έρχεται σε αντίθεση με το μαύρο εσωτερικό περιθώριο.

••• ΝΥΚΤΟΒΙΑ ΠΟΥΛΙΑ

Είναι αρπακτικά πουλιά που έχουν προσαρμοστεί να κυνηγούν την νύχτα, αλλά και το σούρουπο ή την αυγή όταν το φως είναι λιγοστό. Για τον λόγο αυτό έχουν πολύ μεγάλα μάτια και οξυμένη ακοή. Το κεφάλι τους είναι συνήθως μεγάλο και σε ορισμένα είδη όπως η τυτώ λειτουργεί ως παραβολικός δίσκος που βοηθά στην ακόμη μεγαλύτερη όξυνση της ακοής τους.

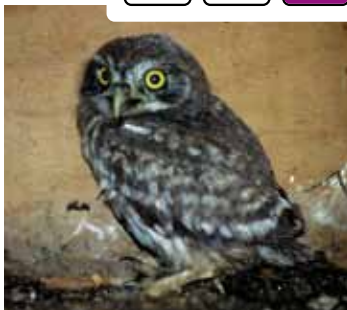
Τυτώ | *Tyto alba*

Είδος επιδημητικό των αγροτικών περιοχών. Συχνά μπορεί να τη δούμε να πετά σαν λευκή σκιά μέσα στη νύχτα μπροστά από τα φώτα του αυτοκινήτου. Φωλιάζει σε αχυρώνες, αποθήκες, χαλάσματα και άλλες ανθρωπογενείς κατασκευές. Είναι μεσαίου μεγέθους πουλί, με ανοιχτόχρωμο σε σχήμα καρδιάς πρόσωπο. Το πέταγμά της είναι αργό και ελαστικό. Είναι ένας από τους καλύτερους κυνηγούς τρωκτικών στους αγρούς.

Κουκουβάγια | *Athene noctua*

Είναι η γνωστή από την αρχαία Ελλάδα κουκουβάγια, σύμβολο της σοφίας και της γνώσης που συνόδευε πάντοτε την θεά Αθηνά, από εκεί άλλωστε και το λατινικό της όνομα. Είναι ένα από τα πιο ημερόβια νυκτόβια πουλιά και μπορούμε να τη δούμε την ημέρα να κάθεται πάνω σε στέγες σπιτιών, σε χαλάσματα ή και σε αρχαιολογικούς χώρους. Είναι πιο μικρή από την τυτώ. Το πέταγμά της έχει γρήγορα φτεροκοπήματα και είναι κυματιστό.

Σταχτάρα | *Apus apus*

Με την πρώτη ματιά θα νομίζαμε ότι η σταχτάρα είναι είδος συγγενικό του γνωστού μας χελιδονιού, όμως πέρα από μερικές ομοιότητες έχουν σημαντικές διαφορές. Η σταχτάρα έχει πολύ μακριά φτερά σε σχήμα δρεπανιού, ενώ τα πόδια της είναι προσαρμοσμένα για να γαζώνονται σε κάθετες επιφάνειες. Γι' αυτό τον λόγο δεν θα δούμε ποτέ σταχτάρες να κάθονται στο έδαφος ή στα σύρματα. Η ζωή τους είναι στον αέρα, όπου μπορούν ακόμη και να κοιμηθούν και να ζευγαρώσουν πετώντας! Τρέφονται με μεγάλες ποσότητες εντόμων.

Είναι ένα λαμπερό, εντυπωσιακό πολύχρωμο πουλί, κοινό αναπαραγόμενο είδος στη Μακεδονία και στη Θράκη, αλλά πιο σπάνιο προς τα νότια της Ελλάδας.

Οι μελισσοφάγοι φωλιάζουν σε χαλαρές αποικίες. Οι φωλιές τους είναι λαγούμια βάθους 70 – 200 εκατοστών που τα σκάβουν συνήθως σε χωμάτινα πρανή. Στην αναπαραγωγή τα ζευγάρια έχουν και βοηθούς στην ανατροφή των νεοσσών που είναι συνήθως ανώριμα αρσενικά άτομα.

Μελισσοφάγοι συνήθως παρατηρούνται σε ανοικτές αγροτικές εκτάσεις και κοντά σε ρέματα και ποτάμια όπου βρίσκουν ευκολότερα θέσεις φωλεοποίησης. Τρέφονται αποκλειστικά με έντομα που τα πιάνουν πετώντας και όπως φαίνεται και από το όνομά τους τρώνε συχνά μέλισσες και άλλα υμενόπτερα. Το κεντρί συνήθως το αφαιρούν τρίβοντας το έντομο στο χώμα, αλλά πολλές φορές το καταπίνουν και μερικές φορές τσιμπιούνται από τα έντομα που τρώνε.

Είναι επίσης κοινό είδος κατά την μετανάστευση και πολλές φορές μπορούμε να ακούσουμε τους μελισσοφάγους με τη χαρακτηριστική φωνή τους («πρρουτ») όταν πετούν από πάνω μας, σε τέτοιο ύψος όμως που να είναι αδύνατον να τους δούμε. Οι μελισσοφάγοι έρχονται στη χώρα μας από τα μέσα Απριλίου έως και τα μέσα Μαΐου και φεύγουν από τα μέσα Σεπτεμβρίου έως και τα μέσα Οκτωβρίου.

Χαλκοκουρούνα | *Coracias garrulus*

Είναι ένα από τα ομορφότερα πουλιά της ελληνικής φύσης, με έντονο γαλάζιο και πορτοκαλί χρώμα. Φωλιάζει μέσα σε κοιλότρες σε πρανή, ή σε κουφάλες δέντρων και προτιμά ανοικτές καλλιεργούμενες ξηρικές εκτάσεις ή στεπικές περιοχές στα πεδινά και στα ημιορεινά. Τρέφεται με μεγάλα έντομα όπως σκαθάρια και ακρίδες. Παλαιότερα είχε ευρεία κατανομή στον ελληνικό χώρο, αλλά σήμερα φωλιάζει κυρίως στις πεδιάδες της Μακεδονίας, της Θράκης και της Θεσσαλίας και σε μερικά νησιά. Ο συνολικός του πληθυσμός στην Ελλάδα εκτιμάται περίπου στα 200 – 400 ζευγάρια.

Τα τελευταία χρόνια ο πληθυσμός τους έχει μειωθεί σημαντικά σε όλη την Ευρώπη γι' αυτό και το είδος έχει πλέον χαρακτηριστεί παγκόσμια απειλούμενο με εξαφάνιση.

Τσαλαπετεινός | *Upupa epops*

Θα τον δούμε σε αγροτικές και ημιορεινές ανοικτές περιοχές από την άνοιξη (Μάρτιο) ως το φθινόπωρο (Σεπτέμβριο). Απαρagnώριστο όσο και εντυπωσιακό πουλί με λοφίο που έχει συνήθως κλειστό και έτσι δίνει μία «σφυροειδή» μορφή στο κεφάλι του. Το πέταγμά του είναι κυματιστό και θυμίζει το πέταγμα της πεταλούδας, ενώ η μοναδική φωνή του «ουπ – ουπ» είναι ένας ήχος που μας συνοδεύει στις βόλτες μας στην εξοχή την άνοιξη.

••• ΔΡΥΟΚΟΛΑΠΤΕΣ

Οι δρυοκολάπτες είναι μία συναρπαστική ομάδα πουλιών που είναι προσαρμοσμένα να ζουν στους κορμούς των δέντρων, όπου τρέφονται από τα έντομα που βρίσκονται μέσα στους κορμούς, χτυπώντας δυνατά το ξύλο και ανοίγοντας τρύπες για να τα βρουν. Επίσης ανοίγουν τρύπες για να φωλιάσουν, τις οποίες αργότερα χρησιμοποιούν για φωλιά άλλα είδη του δάσους όπως οι παπαδίτσες, αλλά και μικρά θηλαστικά όπως οι δασομυξοί.

Πράσινος Δρυοκολάπτης | *Picus viridis*

Ένας δρυοκολάπτης που σε αντίθεση με τους άλλους περνά πολλές ώρες στο έδαφος κυνηγώντας μυρμήγκια. Είναι αρκετά μεγάλος, σαν κουρούνα και η φωνή του θυμίζει ένα μακρινό, διαπεραστικό και μανιακό γέλιο. Φωλιάζει σε αραιά δάση φυλλοβόλων ή και σε μοναχικά δέντρα σε βοσκοτόπους. Η πτήση του είναι εντελώς κυματοειδής με τις φτερούγες εντελώς μαζεμένες μεταξύ των φτεροκοπημάτων. Ξεκινά να ζευγαρώνει μέσα στο χειμώνα, σκάβοντας την φωλιά του σε κορμό, εργασία που θα του πάρει σχεδόν ένα μήνα.

Βαλκανικός Δρυοκολάπτης *Dendrocopos syriacus*

Ένας δρυοκολάπτης που εύκολα θα εντοπίσουμε σε πλατείες χωριών, σε δέντρα, σε αυλές ή ξύλινους στύλους. Μπορούμε επίσης από μακριά να τον εντοπίσουμε από το δυνατό κάλεσμά του και το πολύ κυματιστό πέταγμά του. Ονομάζεται βαλκανικός γιατί απαντάται στα Βαλκάνια, την κεντρο-ανατολική Ευρώπη, την περιοχή γύρω από τη Μαύρη θάλασσα και την Τουρκία, ενώ λείπει από την υπόλοιπη Ευρώπη. Ακόμη και στην Ελλάδα δεν παρατηρείται δυτικά της Πίνδου και νότια του Σπερχειού.

••• ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Μικρά πουλιά με μακριά και μυτερά φτερά, σώμα προσαρμοσμένο στο να περνά τις περισσότερες ώρες του στον αέρα. Καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες εντόμων κάθε μέρα, κυνηγώντας τα στον αέρα. Για τον λόγο αυτό το στόμα τους είναι δυσανάλογα μεγάλο. Φωλιάζουν είτε σε τρύπες σε χωμάτινα και βραχώδη πρανή, είτε κατασκευάζουν περίτεχνες φωλιές, που ανάλογα με το σχήμα τους μπορούμε να καταλάβουμε ποιο είδος τις έφτιαξε.

Μιλτοχελίδονο *Hirundo daurica*

Φωλιάζει σε βράχια, χαλάσματα, κάτω από γέφυρες. Η φωλιά του είναι από λάσπη, κλειστή, με σήραγγα εισόδου. Ζει σε αγροτικές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές, και είναι λιγότερο κοντά στον άνθρωπο από ότι τα άλλα δύο είδη χελιδονιών πετροχελίδονο και σταβλοχελίδονο.

Κιτρινοσουσουράδα | *Motacilla flava*

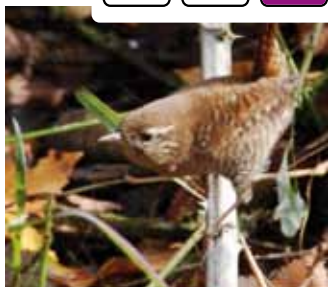
Όπως όλες οι σουσουράδες διακρίνεται από την μακριά ουρά που την κουνά συνέχεια. Το έντονα κίτρινο σώμα της την κάνει να ξεχωρίζει εύκολα από απόσταση σαν μία κίτρινη μπαλίτσα. Φωλιάζει στην περιοχή μας, αλλά κατά την μετανάστευση μπορούμε να δούμε πολύ μεγάλους αριθμούς από κιτρινοσουσουράδες σε χωράφια ή στις παρυφές των υγροτόπων.

Τρυποφράχτης | *Troglodytes troglodytes*

Ένα από τα μικρότερα πουλιά της Ευρώπης, με δυσανάλογα δυνατή φωνή! Το μήκος του δεν ξεπερνά τα 10,5 εκ. Είναι είδος που φωλιάζει σε δάση με πυκνό υπόροφο, σε θάμνους και ρεματιές, ενώ το χειμώνα μπορούμε να τον δούμε σε αγροτικές περιοχές σε φυτοφράχτες και σημεία με πυκνή θαμνώδη βλάστηση.

Κοκκινολαίμης | *Erithacus rubecula*

Απαραγνώριστο πουλί, μικρό σε μέγεθος, με έντονα κόκκινο στήθος και λαιμό. Τον χειμώνα πολλοί κοκκινολαίμηδες έρχονται από βορειότερα, ή από μεγαλύτερα υψόμετρα, στους κάμπους, τα πάρκα και τις αυλές. Το κάλεσμά του, ένα «τικ» ακούγεται σχεδόν παντού στην ύπαιθρο το χειμώνα. Στην Ελλάδα φωλιάζει στα ορεινά σε δάση με πυκνό υπόροφο.

Απδόνι

Luscinia megarhynchos

Παρά το περίτεχνο και πολύ μελωδικό τραγούδι του, το απδόνι είναι ένα γενικώς μουντό σε χρώματα πουλί, που δεν μπορούμε να το δούμε τόσο εύκολα όσο το ακούμε, καθώς είναι αρκετά ντροπαλό. Είναι μεταναστευτικό είδος που βρίσκεται στην Ελλάδα από τον Μάρτιο ως τις αρχές Σεπτεμβρίου, ενώ τον χειμώνα τον περνά στην νότια Αφρική.

Σταχτοπετρόκλης

Oenanthe oenanthe

Όπως όλοι οι πετροκλήδες, ο σταχτοπετρόκλης είναι πουλί που θα δούμε συνήθως κοντά στο έδαφος, πάνω σε κάποια πέτρα ή βράχο, σε ξηρές και ανοιχτές περιοχές. Τα θηλυκά του είδους έχουν πιο ομοιόμορφο μπεζ – κοκκινωπό χρωματισμό. Είδος μεταναστευτικό που παρατηρείται στην περιοχή μας από Μάρτιο ως και Οκτώβριο.

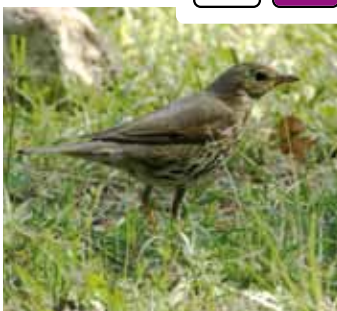

Τσίχλα | *Turdus philomelos*

Λίγες είναι οι τσίχλες που φωλιάζουν στα δάση της Β. Ελλάδας, αλλά πολύ περισσότερες αυτές που έρχονται σαν χειμερινοί επισκέπτες σε ανοιχτά δάση και θαμνώνες ή αγροδασικά τοπία. Χαρακτηριστικό διαγνωστικό γνώρισμα μεταξύ των διάφορων ειδών τσίχλας είναι το χρώμα της «μασχάλης» (εσωτερικό κάτω μέρος φτερούγας) που φαίνεται όταν πετούν. Στην τσίχλα αυτό έχει χρώμα ωχρό κανελί.

Μαυροσκούφης | *Sylvia atricapilla*

Αντιπρόσωπος μίας μεγάλης οικογένειας πουλιών που ονομάζονται συλβιΐδες, που είναι μικρά σε μέγεθος σπουργιτιού και διακρίνονται ευκολότερα από το κελάηδημά τους. Τρέφονται με έντομα και τα περισσότερα από αυτά μεταναστεύουν στην Αφρική. Ωστόσο ο μαυροσκούφης ξεχειμωνιάζει στην Μεσόγειο και είναι από τα συνηθέστερα είδη συλβιΐδων που θα δούμε σε πάρκα, φράχτες και κήπους κ.λ.π. Τα θηλυκά του είδους έχουν «σκουφί» καστανοκοκκινωπό και τα αρσενικά μαύρο.

Μουστακαλής | *Panurus biarmicus*

Η εξάπλωση του μουστακαλή στην Ελλάδα περιορίζεται στους μεγάλους υγρότοπους της Μακεδονίας και της Θράκης. Ο βióτοπός του είναι εκτεταμένοι καλαμώνες ή παρόμοιας πυκνότητας πυκνή υδρόβια βλάστηση με μικρά διάκενα όπου υπάρχει ελεύθερη επιφάνεια νερού. Για το λόγο αυτό φωλιάζουν σε υγρότοπους που δεν ξηραίνονται το καλοκαίρι. Είναι είδος που κελαηδάει όλο τον χρόνο, ακόμα και το χειμώνα. Φωλιάζει σε χαλαρές αποικίες και φτιάχνει τη φωλιά του χαμηλά μέσα στα πυκνά καλάμια. Τρέφεται με έντομα που πιάνει στην επιφάνεια του νερού ή στον αέρα, αλλά και με σπόρους που τους συλλέγει πολλές φορές κρεμασμένος ανάποδα στα καλάμια.

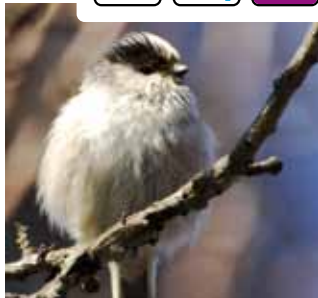

●●● ΠΑΠΑΔΙΤΣΕΣ και ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ

Είναι μία ομάδα από μικρά, στρουμπουλά αεικίνητα πουλιά με κοντό και δυνατό ράμφος. Φωλιάζουν σε τρύπες και τον χειμώνα σχηματίζουν μεγάλα μικτά κοπάδια, που μπορούμε να παρατηρήσουμε σε δάση, πάρκα, κήπους και αγροδασικές περιοχές.

Αιγίθαλος | *Aegithalos caudatus*

Ένα κομψό μικρό πουλί με πολύ μακριά ουρά, που κινείται σε μικρές ομάδες κάνοντας αρκετό θόρυβο με τα καλέσματα του. Για το χτίσιμο της φωλιάς του σε φυλλοβόλα και μικτά δάση, χρησιμοποιεί βρύα και ιστούς αράχνης.

Γαλαζοπαπαδίτσα | *Parus caeruleus*

Χαρακτηριστική συμπεριφορά της γαλαζοπαπαδίτσας είναι ότι συχνά κρέμεται ανάποδα από την άκρη των κλαδιών, τσιμπολογώντας έντομα. Συνήθως θα τη δούμε στα ψηλότερα και εξωτερικά κλαδιά των δέντρων.

Καλόγερος | *Parus major*

Είναι το πιο τολμηρό είδος της οικογένειας. Θα το δούμε σε πάρκα, κήπους, δάση, να τρέφεται στα κλαδιά των δέντρων, στον κορμό τους και στο έδαφος. Με μεγάλη ευκολία φωλιάζει σε τεχνητές φωλιές και σε οτιδήποτε έχει μία στενή είσοδο που αποτρέπει τις επιδρομές θηρευτών ή άλλων πουλιών.

Δεντροτσοπανάκος | *Sitta europaea*

Οι τσοπανάκοι είναι πουλιά που περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους διατρέχοντας πάνω κάτω τους κορμούς των δέντρων όπου ψάχνουν για έντομα στις χαραμάδες του φλοιού. Εκπληκτική ικανότητα να προχωρά με το κεφάλι προς τα κάτω, πάνω στους κορμούς, καθώς στηρίζεται στα κοντά του πόδια και την δυνατή ουρά του. Αποθηκεύουν σπόρους και μικρούς καρπούς για τον χειμώνα και η φωλιά τους είναι μία τρύπα σε δέντρο, συνήθως με «επισκευασμένη» την είσοδο με λάσπη.

Υφάντρα | *Remiz pendulinus*

Είδος που θα εντοπίσουμε κυρίως σε παρόχθιες συστάδες με ιτιές και λεύκες, καθώς χρησιμοποιεί τα λεπτά και κρεμαστά κλαδιά τους για να «κρεμάσει» την περίτεχνη φωλιά του. Η φωλιά του μοιάζει με ένα μεγάλο λευκό κουκούλι, πλεγμένο από χνούδι, κι έχει ένα τούνελ εισόδου.

Συκοφάγος | *Oriolus oriolus*

Μεταναστευτικό είδος που παρατηρείται στην Ελλάδα από τα μέσα Απριλίου ως τον Σεπτέμβριο. Μεγαλούτσικο πουλί, σχεδόν σαν κοτσύφι, με το αρσενικό να έχει έντονο κίτρινο χρώμα και το θηλυκό να είναι ελαιοπράσινο. Είναι ντροπαλό είδος, που συχνά δύσκολα θα το δούμε, αλλά ευκολότερα θα το εντοπίσουμε από το χαρακτηριστικό κελάπημά του που θυμίζει από μακριά μια μελωδία από φλάουτο.

••• ΑΕΤΟΜΑΧΟΙ

Είναι μία ομάδα μεταναστευτικών πουλιών στην πλειονότητά τους τα οποία έχουν χαρακτηριστικό γαμψό ράμφος και τρέφονται με έντομα, μικρά θηλαστικά, νεοσσούς πουλιών κ.λ.π. Χαρακτηριστική είναι η συνήθειά τους να «αποθηκεύουν» προσωρινά τροφή (όπως ακρίδες) καρφώνοντάς την σε αγκαθωτά κλαδιά ή ακόμη και σε ακιδωτά συρματοπλέγματα.

Αετομάχος | *Lanius collurio*

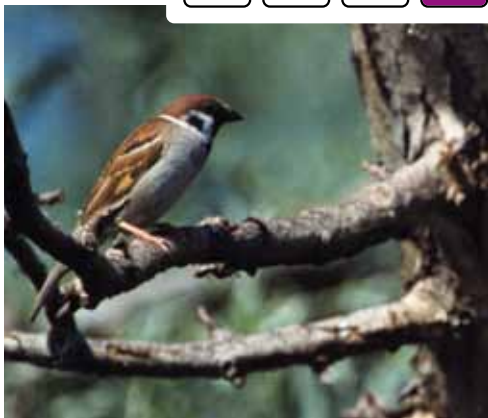

Ένα σχετικά εύκολο να εντοπιστεί είδος, σε βοσκότοπους, ανοιχτές εκτάσεις με διάσπαρτους θάμνους και δέντρα. Το θηλυκό έχει πιο καφετιά χρώματα και ραβδώσεις.

Δεντροσπουργίτης | *Passer montanus*

Όπως όλα τα είδη σπουργιτιών είναι ένα γεροδεμένο μικρό πουλί με κωνικό ράμφος, ικανό να σπάει σκληρούς σπόρους. Είναι λίγο μικρότερος και κομψότερος από τον γνωστό μας σπιτοσπουργίτη *Passer domesticus*. Θα τον δούμε όλο το χρόνο σε πάρκα, κήπους, χωράφια και οικισμούς.

Σπίνος | *Fringilla coelebs*

Ο σπίνος είναι ο πιο κοινός στην Ελλάδα εκπρόσωπος από μία οικογένεια που ονομάζεται σπίζες και περιλαμβάνει ακόμη την γνωστή σε όλους μας καρδερίνα, τον φλώρο καθώς και το άγριο καναρίνι. Ο σπίνος φωλιάζει σε δάση, πάρκα, θαμνώνες και είναι επιδημικό είδος. Τον χειμώνα όμως οι πληθυσμοί του ενισχύονται από τους σπίνους που έρχονται από βορειότερα για να ξεχειμωνιάσουν στην Ελλάδα.

Κοκκοθραύστης | *Coccothraustes coccothraustes*

Είναι μία από τις πιο μεγάλωσμες σπίζες, με χαρακτηριστικό μεγάλο και χοντρό ράμφος. Τον χειμώνα θα τον δούμε σε μικρά κοπάδια σε κήπους και δεντροστοιχίες, καθώς έχει μία προτίμηση σε σπωροφόρα δέντρα όπως κερασιές, κορομπλιές, βυσσινιές, γιατί εκεί βρίσκει άφθονα κουκούτσια για σπάσιμο.

Αμπελουργός | *Emberiza melanocephala*

Είναι ένα απαραγνώριστο πουλί με έντονο κίτρινο και μαύρο χρώμα, με πολύ χαρακτηριστικό επίσης κελάπδισμα, που αποτελεί σύμβολο των αγροτικών εκτάσεων στην Ελλάδα. Φωλιάζει σε ανοιχτές περιοχές με αραιούς θάμνους ή δέντρα. Κελαπδά από την κορυφή των θάμνων ή και στον αέρα με τα πόδια να κρέμονται χαρακτηριστικά όσο κελαπδά. Παρ' ότι είναι κοινό είδος με πολύ μεγάλους πληθυσμούς στην Ευρώπη, στην Ελλάδα έχει καταγραφεί μείωση της τάξης του 20 – 30% τα τελευταία 20 χρόνια. Ωστόσο οι αμπελουργοί φωλιάζουν σχεδόν παντού στην Ελλάδα. Οι αμπελουργοί είναι από τα πιο αργοπορημένα μεταναστευτικά πουλιά που φτάνουν στη χώρα μας κάθε χρόνο για να φωλιάσουν. Πρώτα έρχονται τα αρσενικά στις αρχές Μαΐου και μετά έρχονται τα θηλυκά. Το ταξίδι της επιστροφής προς τους τόπους ξεχειμωνιάσματος στην Ινδία, αρχίζει νωρίς για τους αμπελουργούς, ήδη από τα μέσα Ιουλίου έως και τα μέσα Αυγούστου.

Καθεστώς: Είναι ένα από τα σπανιότερα και πιο απειλούμενα θηλαστικά του κόσμου και γι' αυτό έχει χαρακτηριστεί ως Σχεδόν απειλούμενο στην Κόκκινη Λίστα των Απειλούμενων Ειδών της IUCN.

Περιγραφή: Η βίδρα είναι σαρκοβόρο είδος που ανήκει στην ίδια οικογένεια με τα κουνάβια. Είναι όμως υδρόβια και ζει σε καθαρά ποτάμια, ρέματα αλλά και λίμνες. Είναι ένα μεσαίου μεγέθους θηλαστικό που φτάνει τα 65 - 85 εκ. σε μήκος χωρίς την ουρά της και βάρος τα 5- 15 κιλά. Το σώμα της είναι προσαρμοσμένο στην ζωή στο νερό και γι' αυτό έχει υδροδυναμικό σχήμα και πολύ πυκνό τρίχωμα που την προστατεύει από το κρύο και τον πάγο, ενώ ταυτόχρονα είναι αδιάβροχο. Τα αυτιά της είναι μικρά και κλείνουν αεροστεγώς όταν η βίδρα είναι κάτω από το νερό, ενώ τα κοντά της πόδια είναι εφοδιασμένα με μεμβράνες ανάμεσα στα δάχτυλα για να τη βοηθούν στο κολύμπι.

Τρέφεται κυρίως με ψάρια, αλλά και με ποικιλία άλλων ζώων όπως πουλιά, μικρά θηλαστικά, ασπόνδυλα, ερπετά και αμφίβια.

Σχόλια: Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να παρατηρήσει κανείς τη βίδρα, καθώς αυτή κινείται κυρίως τη νύχτα και είναι πολύ προσεκτική. Συχνά όμως μπορούμε να δούμε στις πέτρες που βρίσκονται στις όχθες των ρεμάτων, τα «βιοδηλωτικά» στοιχεία της όπως ονομάζονται. Αυτά είναι τα κόπρανά της που περιέχουν υπολείμματα της τροφής της, όπως σκελετούς από ψάρια. Τα αφήνει σε χαρακτηριστικά σημεία που χρησιμεύουν και ως σημάδια για την επικράτειά της. Επίσης στις λασπώδεις ακτές των ρεμάτων μπορούμε να δούμε το χαρακτηριστικό ίχνος της πατημασιάς της, όπου διακρίνονται και οι μεμβράνες ανάμεσα στα δάχτυλα.

Στην περιοχή μας ίχνη έχουν βρεθεί στον ποταμό Μπογδάνα που εκβάλλει στην Λίμνη Κορώνεια αλλά και σε ρέματα στην περιοχή νότια της Λίμνης Βόλβης.

Περισσότερες πληροφορίες:

www.otterspecialistgroup.org, www.iucnredlist.org

Καθεστώς: Έχει χαρακτηριστεί Ευάλωτο (Vulnerable) και περιλαμβάνεται στην Κόκκινη Λίστα των Απειλούμενων Ειδών της IUCN.

Περιγραφή: Είναι ένα μετρίου μεγέθους τρωκτικό που περνάει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του σε στοές μέσα στο έδαφος όπου κοιμάται για 6-7 μήνες το χρόνο! Έχει μήκος σώματος 18 - 24 εκ. και ζυγίζει 240 - 340 γραμμάρια, ενώ τα μικρά του ζυγίζουν μόλις 4,7 - 6,6 γραμμάρια όταν γεννηθούν. Το τρίχωμά του είναι κιτρινόγκριζο και καμιά φορά διακρίνονται άσπρες μικρές βούλες. Χαρακτηριστικά είναι τα πολύ μεγάλα μάτια του.

Ο λαγόγυρος ανήκει στην ίδια οικογένεια με τον σκίουρο μόνο που ζει αποκλειστικά στο έδαφος γι' αυτό και μία άλλη ονομασία του είναι «εδαφοσκίουρος». Είναι ημερόβιο είδος και ζει σε χαλαρές αποικίες. Είναι ενδημικό είδος της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης και η κατανομή του είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη, καθώς εμποδία όπως τα μεγάλα ποτάμια και τα ψηλά βουνά όπως τα Καρπάθια εμποδίζουν την επικοινωνία των πληθυσμών.

Ζει σε λιβάδια και στέπες σε υψόμετρα από το ύψος της θάλασσας ως τα βουνά. Αποφεύγει υγρές περιοχές όπως οι όχθες των ποταμών αλλά και πυκνά δάση. Οι αλλαγές στην γεωργία και στο τοπίο οδήγησαν αρκετούς πληθυσμούς σε εξαφάνιση με αποτέλεσμα ο λαγόγυρος να έχει εξαφανιστεί πρόσφατα (δεκαετία '80) από την Γερμανία και την Πολωνία. Μπορεί κανείς να τον δει σε βοσκοτόπους στην περιοχή βόρεια της λίμνης Κορώνειας και σε ακαλλιέργητες εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση κοντά στη λίμνη και αλλού. Τρέφεται κυρίως με φυτική τροφή (σπόρους, βλαστούς).

Σχόλια: Ο ετήσιος κύκλος ζωής τους περιλαμβάνει 6-7 μήνες χειμέριου ύπνου. Κατά τη διάρκεια του χειμέριου ύπνου χάνουν μέρος της μνήμης, όσον αφορά πράγματά που μαθαίνουν κατά τη διάρκεια που παραμένουν δραστήρια. Όταν βγαίνουν από τις υπόγειες στοές τους παραμένει πάντα στην είσοδο ένας «φύλακας» που μόλις αντιληφθεί κίνδυνο καλεί όλους του συγκατοίκους του πίσω με ένα χαρακτηριστικό σφύριγμα.

Περιγραφή: Είναι ίσως το πιο γνωστό και συμπαθές σε όλους μας τρωκτικό. Είναι ημερόβιο και ζει σχεδόν αποκλειστικά σε δέντρα. Ο χρωματισμός του είναι έντονα κοκκινοκαστανός, αν και υπάρχουν πολύ σκούρες, σχεδόν μαύρες μορφές του είδους. Χαρακτηριστική είναι η φουντωτή μεγάλη ουρά του και οι τριχωτές φούντες στα αυτιά του. Ζει κυρίως σε δάση κωνοφόρων, αλλά μπορεί να βρεθεί και σε δάση πλατύφυλλων, ή ακόμη και σε πάρκα κοντά σε κατοικημένες περιοχές.

Τρέφεται κυρίως με σπόρους και είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος που μασουλάει τα κουκουνάρια, καθώς τα κρατάει με τα μπροστινά του πόδια, μασώντας τα για να φτάσει μέχρι τους σπόρους. Επίσης τρέφεται με μανιτάρια ή βολβούς, ενώ αποθηκεύει το περίσσειμα τροφής. Δεν πέφτει σε χειμέρια νάρκη κι έτσι μπορούμε να τον παρατηρήσουμε και τον χειμώνα.

Σπιτόφιδο | *Elaphe situla*

Είναι το ομορφότερο ευρωπαϊκό φίδι και φτάνει σε μήκος τα 120 εκ. Υπάρχουν δύο μορφές του είδους: ραβδωτή και στικτή. Ζει σε περιοχές με μεσογειακή θαμνώδη βλάστηση, σε σπίτια, ερείπια και κήπους. Είναι ημερόβιο και μπορεί να κολυμπάει με άνεση. Όταν μπαίνει στα σπίτια κυνηγά ποντικούς και γι' αυτό είναι είδος αγαπητό στον άνθρωπο ενώ σε πολλές περιοχές το προστατεύουν. Θα το δούμε από Απρίλιο ως Σεπτέμβριο και σπανιότερα τον χειμώνα.

Σιλιβούτι | *Podarcis erhardii*

Είναι μία εδαφόβια σαύρα που συναντάται σε όλη την Ελλάδα και τα νότια Βαλκάνια. Έχει μήκος περίπου 20 εκ. και πολύ μεγάλη ποικιλομορφία στον χρωματισμό ανάλογα με την περιοχή εμφάνισής της. Τρέφεται με έντομα. Το ζευγάρι γίνεται τον Φεβρουάριο και συνήθως τα αρσενικά κάνουν μάχες μεταξύ τους. Ζει σε ποικιλία οικοτόπων από βραχώδεις ακτές και αμμοθίνες έως και σε βουνά μέχρι 1.000 μ. υψόμετρο. Μπορούμε ακόμη να την βρούμε σε ερειπωμένα κτίσματα και ξερολιθιές.

Πράσινη σαύρα | *Lacerta viridis*

Είναι μία από τις μεγαλύτερες σαύρες της χώρας μας με μήκος σώματος ως 13 εκ., ενώ η ουρά της είναι διπλάσια ή και μεγαλύτερη από το σώμα. Χαρακτηριστικό είναι το έντονο πράσινο χρώμα της. Τα αρσενικά έχουν γαλάζιο πηγούνι. Είναι εύκολο να την παρατηρήσουμε καθώς λιάζεται σε πέτρες ή στην άκρη του δρόμου. Είναι γρήγορη και ευκίνητη σαύρα. Τα αρσενικά υπερασπίζονται επικράτειες και κάνουν εντυπωσιακές μάχες. Τρέφεται με έντομα, σκουλήκια, αλλά και άλλα είδη σαυρών. Ζει σε λοφώδεις και ορεινές περιοχές, με θάμνους, σε χωράφια, βοσκότοπους αλλά και δάση με αραιή βλάστηση.

Χελώνα η ελληνική *Testudo graeca*

Ξεχωρίζει από την Μεσογειακή χελώνα *Testudo hermanni* από το ότι έχει μόνο μία πλάκα πάνω από την ουρά ενώ η μεσογειακή έχει δύο πλάκες. Τα θηλυκά είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα αρσενικά και φτάνουν σε μήκος τα 20 – 30 εκ. και σε βάρος τα 2 – 2,5 κιλά. Τα αρσενικά την άνοιξη παλεύουν και συγκρούονται υπερασπίζοντας τις επικράτειές τους. Όταν ζευγαρώνουν με το θηλυκό συχνά μπορούμε να ακούσουμε τους οξειές ήχους που κάνουν. Γεννούν τα αυγά τους τον Μάιο, αλλά αυτά εκκολάπτονται τον Σεπτέμβριο και τα μικρά χελωνάκια έχουν μήκος ως και 3 εκ. Ζουν πολλά χρόνια και έχουν καταγραφεί περιπτώσεις χελωνών που έζησαν ως και 115 χρόνια!

Γραμμωτή νεροχελώνα | *Mauremys caspica*

Ζει σε υγρότοπους σε όλη την ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα. Προτιμά έλη, βάλτους, μικρά ρέματα, λιμνοθάλασσες, ποτάμια και χείμαρρους. Χαρακτηριστικές είναι οι ραβδώσεις (κίτρινες και πράσινες) που έχει στο λαιμό και στα πόδια. Το καβούκι της φτάνει σε μήκος τα 20 – 30 εκ. με τα θηλυκά να είναι μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Όταν τρομάζουν πηγαίνουν στον πυθμένα, ενώ αν δεν μας αντιληφθεί είναι εύκολο να την παρατηρήσουμε καθώς επιπλέει ή λιάζεται πάνω σε πέτρες και ξύλα. Τρέφεται με γυρίνους, ασπόνδυλα, ψάρια, βατράχια και λιγότερο με φυτά.

Κροκοδειλάκι | *Agama stelio* (=Laudakia stelio)

Περιγραφή: Ένα είδος που θυμίζει κάπως το γνωστό σε όλους μας ιγκουάνα. Η γενική του εμφάνιση είναι ακανθώδης, με κοντόχοontro σώμα, αγκαθωτό κεφάλι και μακριά ουρά. Το μήκος του φτάνει τα 35 εκ. Το χρώμα του μπορεί να είναι γκριζοκαφετί ή καφεκίτρινο με ραβδώσεις και κηλίδες. Μερικά όμως άτομα είναι σκούρα καφέ. Το είδος μπορεί να αλλάζει αποχρώσεις ανάλογα με το περιβάλλον ή με τα συναισθήματά του. Τρώει έντομα, λουλουδία, φύλλα και μαλακά φρούτα.

Συνήθως το εντοπίζουμε με αρκετή ευκολία πάνω σε βράχους και πέτρες ή τοίχους, αλλά αν αισθανθεί απειλή τρέχει γρήγορα και κρύβεται μέσα σε σχισμές. Πέφτει σε σύντομη χειμερία νάρκη τους πιο κρύους μήνες του χειμώνα.

Η Ελλάδα και η Κύπρος είναι οι μοναδικές χώρες όπου εμφανίζεται το κροκοδειλάκι και μάλιστα η εξάπλωσή του είναι πολύ περιορισμένη στη χώρα μας. Βρίσκεται σε αρκετά νησιά του Αιγαίου, αλλά και σε δύο μόνο νησιά του Ιονίου. Ενώ στην ηπειρωτική Ελλάδα υπάρχει μόνο σε λίγες θέσεις γύρω από την Θεσσαλονίκη, ανάμεσα στις οποίες είναι η λίμνη Βόλβη και το Σέιχ – Σου.

Είναι ένα σχετικά μεγάλο αμφίβιο με τα ενήλικα άτομα να φτάνουν σε μήκος τα 15 εκ. Χαρακτηριστικό όλων των φρύνων είναι ότι η κόρη των ματιών τους είναι οριζόντια. Έχει συνήθως καφετί χρωματισμό με διάφορες παραλλαγές και το δέρμα του δεν είναι λείο. Ζει σε μία ποικιλία οικοτόπων που συχνά είναι ξηροί. Είναι νυκτόβιο είδος και την μέρα κρύβεται. Συνήθως περπατά και σπανιότερα πηδά. Μεταναστεύει για να πάει στους υγροτόπους όπου θα αναπαραχθεί. Την άνοιξη μεγάλοι αριθμοί φρύνων μετακινούνται όλοι μαζί. Οι φρύνοι ζουν στη φύση μέχρι και 10 χρόνια, αλλά σε αιχμαλωσία έχουν φτάσει και στην ηλικία των 36 χρόνων!

Ακουστικά τοπία

Όλοι γνωρίζουμε την λέξη «ηχορύπανση» και οι περισσότεροι από εμάς, μάλλον την έχουμε υποστεί κιόλας. Πόσοι όμως γνωρίζουν ότι περιβαλλόμεστε από «ακουστικά τοπία» τα οποία έχουν την δική τους «ακουστική οικολογία»; Η έρευνα του ηχητικού περιβάλλοντος είναι ένας νέος τομέας έρευνας με στόχο την μελέτη των ηχοτοπίων, δηλαδή του συνόλου των ήχων που απαντώνται σε ένα χώρο, απαιτεί τη συνεργασία διαφόρων ειδικοτήτων και

Βατράχι | *Rana ridibunda*

Είναι το μεγαλύτερο βατράχι της Ευρώπης και φτάνει τα 15 εκ. και σπανίως ακόμη και τα 18 εκ. Είναι εμφανείς οι φωνητικοί σάκοι του που είναι γκριζοί. Είναι συνήθως γκριζοκαφέ με μία πρασινωπή ή κιτρινωπή απόχρωση και σκούρα στίγματα. Είναι ημερόβιο, πολύ υδρόβιο και αγελαίο. Απαντάται σε όλους του τύπους υδάτινων οικοτόπων από μικρές νερολακούβες έως μεγάλες λίμνες. Συχνά λιιάζεται στις όχθες και πέφτει στο νερό όταν τρομάξει κάνοντας ένα χαρακτηριστικό «πλοπ». Όταν είναι μέσα στο νερό και κοντά στην επιφάνεια φαίνεται μόνο το κεφάλι του.

τα αποτελέσματά της έχουν πολλαπλές εφαρμογές σε ένα φάσμα που εκτείνεται από την οικολογία έως τη μουσική.

Οι φρύνοι και τα βατράχια όταν κοάζουν όλα μαζί στο ζενίθ της αναπαραγωγικής εποχής τους, την άνοιξη δηλαδή, δημιουργούν ένα από τα πιο χαρακτηριστικά κι εύκολα αναγνωρίσιμα ακουστικά τοπία της ελληνικής υπαίθρου. Πολλά είδη βατραχιών συγκεντρώνονται σε μεγάλους αριθμούς την άνοιξη και τα αρσενικά κοάζουν συγχρονισμένα σε «χορωδίες» παράγοντας πολλές φορές έναν εκκωφαντικό ήχο!

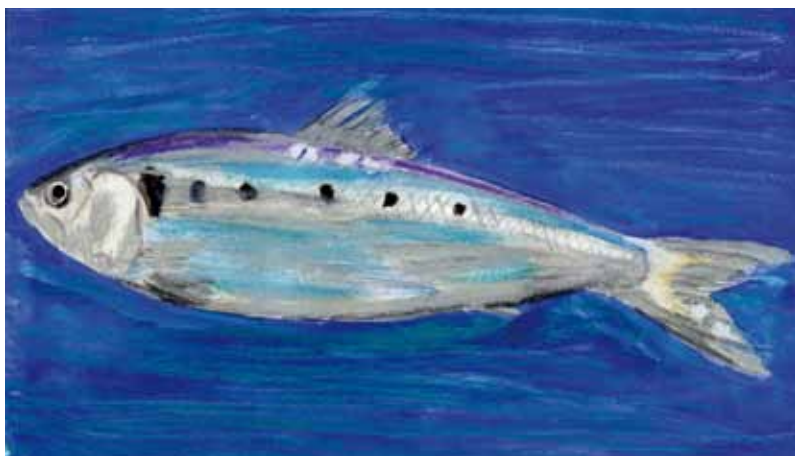
Ε.

Ψάρια

Πώς θα μπορούσε κανείς να γνωρίσει και να παρατηρήσει τα ψάρια;; Δεν είναι τόσο εύκολο όσο με τα πουλιά. Μερικοί θα πουν «τρώγοντάς τα». Είναι και αυτός ένας γευστικός τρόπος παρατήρησής τους. Άλλοι θα πουν «ψαρεύοντάς τα». Αυτή είναι μια πιο δύσκολη μέθοδος, πολύ πιο ενδιαφέρουσα όμως... Για την ακρίβεια σε πολλά μέρη του κόσμου κερδίζει έδαφος ένας τρόπος ψαρέματος με ειδικά αγκίστρια όπου το ψάρι πιάνεται αλλά δεν τραυματίζεται και μπορεί ο ψαράς να το επιστρέψει στο νερό χωρίς καμία ζημιά για το ψάρι – μόνο την τρομάρα του που βγήκε για λίγο έξω από το νερό.

Να σας θυμίσουμε ότι το ερασιτεχνικό ψάρεμα στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου και συγκεκριμένα στην Λίμνη Βόλβη επιτρέπεται, αλλά μόνο με καλάμι ή πετονιά και μόνο από την όχθη. Ο κάθε ερασιτέχνης ψαράς επιτρέπεται να πιάσει δύο με τρία κιλά ψάρια μέσα σε ένα 24ωρο.

Λιπαριά | *Alosa macedonica*

Καθεστώς: Ενδημικό είδος της Λίμνης Βόλβης και περιλαμβάνεται στην Κόκκινη Λίστα της IUCN ως ευάλωτο (Vulnerable).

Περιγραφή: Ανήκει στην ίδια οικογένεια με την σαρδέλα και μορφολογικά της μοιάζει αρκετά. Μπορεί να φτάσει σε μήκος τα 35 εκ. και σε βάρος τα 600 γραμμάρια. Είναι πελαγικό είδος που σχηματίζει μεγάλα κοπάδια που ζουν στο «επιλίμνιον» το ανώτερο δηλαδή στρώμα της λίμνης όπου τα νερά είναι πιο θερμά. Μεγάλες συγκεντρώσεις παρουσιάζονται στα ρηχά νερά και στις όχθες την καλοκαιρινή περίοδο. Ζει αποκλειστικά σε στάσιμα νερά (δηλαδή λίμνες).

Περκί | *Perca fluviatilis*

Καθεστώς: Δεν προστατεύεται

Περιγραφή: Είδος με χαρακτηριστική εμφάνιση. Είναι λαδοπράσινο στη ράχη και στα πλευρά έχει αρκετές κάθετες πλατιές ρίγες. Το περύγιο της ράχης είναι χαρακτηριστικά μεγάλο με αγκάθια. Φτάνει και ξεπερνά σε μήκος τα 50 εκ. και σε βάρος φτάνει περίπου τα 5 κιλά. Προτιμά νερά που δεν έχουν μεγάλη ροή και αποφεύγει τα κρύα νερά. Βρίσκεται συνήθως στις λίμνες κοντά σε θέσεις όπου υπάρχει άφθονη κάλυψη από υδρόβια βλάστηση. Είναι σαρκοφάγο είδος που τρέφεται με ψάρια του ίδιου είδους και άλλων ειδών.

Τούρνα | *Esox lucius*

Καθεστώς: Δεν προστατεύεται

Περιγραφή: Ένα μεγάλο ψάρι με σχήμα που θυμίζει τορπίλη. Παραμονεύει ακίνητο την λεία του και είναι κρυπτικό πριν την εφόρμηση. Τρέφεται συνήθως με ψάρια (ακόμη και άλλες τούρνες), τρωκτικά του νερού ή και μερικές φορές με νεοσσούς από πάπιες και άλλα υδρόβια πουλιά. Έχει μακρύ ρύγχος και σιαγόνες με ισχυρά δόντια. Είναι λαδοπράσινο στη ράχη ενώ στα πλάγια έχει ανοιχτόχρωμες κηλίδες και ραβδώσεις, και είναι λευκό ή υπόλευκο στην κοιλιά. Το μήκος των αρσενικών μπορεί να φτάσει τα 90 εκ. και των θηλυκών τα 150 εκ. και το βάρος του τα 25 κιλά!

Γελάρτζα | *Chalcalburnus chalcoides macedonicus*

Καθεστώς: προστατευόμενο από την Σύμβαση της Βέρνης και την Οδηγία 92/43 καθώς οι πληθυσμοί του έχουν μειωθεί πολύ.

Περιγραφή: Ασημόχρωμο πολύ λεπτό ψάρι με σκούρα πτερύγια που φτάνει σε μήκος τα 40 εκ. Ζει σε γλυκά νερά αλλά και σε υφάλμυρα και προτιμά ποτάμια αργής ροής ή λίμνες.

Τα ενήλικα ψάρια τρέφονται με ζωοπλαγκτόν και λιγότερο με μικρά βενθικά ζώα. Η εξάπλωσή του είδους είναι από την Αυστρία έως και το Καζακστάν

Σχόλια: Είναι ενδημικό υποείδος της περιοχής και παρατηρείται στη Λίμνη Βόλβη.

Τυλινάρι | *Squalius orpheus* (παλιά ονομασία *Leuciscus cephalus*)

Καθεστώς: Αναφέρεται στον Κόκκινο Κατάλογο των Απειλούμενων Σπονδυλόζων της Ελλάδας

Περιγραφή: σχετικά λεπτό, αλλά δυνατό ψάρι, αχόρταγο αλλά επιφυλακτικό. Μπορεί να φτάσει σε μήκος τα 60 εκατοστά και σε βάρος τα 8 κιλά, ενώ έχει καταγραφεί ότι ζει έως και 22 χρόνια.

Ζει στα ποτάμια μοναχικά ή σε μικρές ομάδες, σε καθαρά ρέοντα νερά κοντά στην επιφάνεια του νερού, ενώ περιστασιακά μόνο μπορεί να βρεθεί και σε λίμνες. Τρέφεται κυρίως με ασπόνδυλα και μικρά ψάρια. Γεννά τον Μάιο – Ιούνιο έως και 200.000 ψάρια.

Σχόλια: Είναι ψάρι δημοφιλές ανάμεσα στους αρχάριους ψαράδες γιατί πιάνεται εύκολα αλλά το κρέας του θεωρείται μέτριας ποιότητας.

Καθεστώς: Προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βέρνης και την Οδηγία 92/43.

Περιγραφή: Είναι ένα πολύχρωμο ψάρι μικρού μεγέθους (έως 10 εκ.) που ανήκει και αυτό στην οικογένεια των κυπρίνων. Χαρακτηριστικό του είδους είναι η πλευρική μπλε γραμμή που ξεκινά από την ουρά και φτάνει μόνο ως το μέσο του σώματος. Η ράχη του είναι γκριζωπή – πρασινωπή και τα πτερύγια έχουν μία πορτοκαλί απόχρωση.

Ζει σε ρηκά νερά ποταμών, ρεμάτων και μικρών ή μεγάλων λιμνών, πάντα στον πυθμένα σε αμμώδεις και λασπώδεις θέσεις. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι εναποθέτει τα αυγά του μέσα σε δίθυρα (μύδια), γι' αυτό και κατά την περίοδο της αναπαραγωγής (Απρίλιο – Ιούνιο) το θηλυκό αναπτύσσει έναν μακρύ ωοθήτη (σαν σωλήνα) με τον οποίο τοποθετεί τα αυγά του μέσα στα όστρακα. Κατόπιν το αρσενικό γονιμοποιεί τα αυγά αφήνοντας το σπέρμα του στο ρεύμα που σχηματίζεται από την αναπνοή του δίθυρου. Ενώ ταυτόχρονα το αρσενικό προστατεύει την περιοχή από εχθρούς.

Τα νεαρά ψαράκια φεύγουν από το μύδι ένα μήνα μετά.

Τρέφεται κυρίως με φυτά και λιγότερο με σκουλήκια, καρκινοειδή και προνύμφες εντόμων.

Παλιότερα το είδος χρησιμοποιούνταν για τεστ εγκυμοσύνης: στα θηλυκά του είδους γίνονταν ένεση με τα ούρα της εγκύου γυναίκας και τότε το ψάρι προεξέτεινε τον ωοθήτη του.

Τα περισσότερα άτομα δεν επιζούν τον πρώτο χρόνο της ζωής τους με αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες διακυμάνσεις του πληθυσμού τους.

Σχόλια: Δεν έχει εμπορικό ενδιαφέρον για την αλιεία, ωστόσο εμπορεύεται σαν διακοσμητικό ψάρι για ενυδρεία. Ανήκει στην οικογένεια των κυπρινοειδών που κυριαρχεί στα ψάρια γλυκού νερού σε όλη την Ευρώπη. Τα ψάρια αυτά έχουν οξύτατη ακοή που οφείλεται στην κατασκευή τους, καθώς το πίσω μέρος της νυκτικής κύστης (φούσκα) λειτουργεί σαν αντηχείο και μεταδίδει τις δονήσεις στο εσωτερικό αυτί μέσω μίας αλυσίδας 3 μικρών οστών.

Γουλιανός | *Silurus glanis*

Καθεστώς: Δεν προστατεύεται

Περιγραφή: Ο Θέμος Ποταμιάνος στο βιβλίο του «Με το γυαλί του Ψαρά» περιγράφει γλαφυρά τον γουλιανό: «είναι το θηρίον της λίμνης, θηρίον σωματώδες, αρπακτικόν, άπληστον και ελαφρώς κωμικόν».

Είναι το μεγαλύτερο ψάρι γλυκού νερού της Ευρώπης φτάνοντας τα 5 μέτρα σε μήκος και 400 κιλά σε βάρος. Χαρακτηριστικό και τρομερό στην όψη με μεγάλο στόμα και ένα ζευγάρι πολύ μακριά μουστάκια στην πάνω σιαγόνα και δύο ζευγάρια κοντύτερα στην κάτω σιαγόνα. Το σώμα του είναι καφέ σκούρο με στίγματα στα πλάγια και λευκή κοιλιά. Δεν έχει λέπια και πτερύγιο στη ράχη, ενώ η ουρά του είναι πεπλατυσμένη και μακριά.

Ζει μοναχικά κρυμμένο στις πέτρες ή σε αντικείμενα που βρίσκονται ποντισμένα στο βυθό λασπωδών και σχεδόν στάσιμων νερών σε μεγάλες λίμνες και ποτάμια. Κυνηγάει την νύχτα και τρέφεται κυρίως με άλλα ψάρια, αλλά και με άλλους μικρούς υδρόβιους οργανισμούς.

Σχόλια: Τα αγά του γουλιανού χρησιμοποιούνται σε κάποιες περιοχές για την παρασκευή χαβιαριού. Επιπλέον ένα ενδημικό είδος γουλιανού ο «Γουλιανός του Αριστοτέλη» υπάρχει στον ποταμό Αχελώο, στην δυτική Ελλάδα.

Χέλι | *Anguilla anguilla*

Είναι ένα ψάρι που μοιάζει με φίδι, καθώς το σώμα του είναι λεπτό και μακρουλό και μπορεί να φτάσει ως και τα 142 εκ. μήκος στα ώριμα θηλυκά. Η οικολογία του είναι εντυπωσιακή και περιπετειώδης, γεμάτη μεταμορφώσεις!

Όλα τα χέλια του κόσμου κάνουν ένα μακρύ ταξίδι ως την θάλασσα των Σαργασών που είναι στο κέντρο του Ατλαντικού ωκεανού για να αναπαραχθούν σε βάθος 100 - 450 μέτρων. Μόλις γεννήσουν τα μικρά τους, οι γονείς πεθαίνουν και τα μικρά χελιάκια αφήνονται να παρασυρθούν από το Ρεύμα του Κόλπου προς τον ανατολικό Ατλαντικό όπου φτάνουν σε 1 – 3 χρόνια και το μήκος τους τότε δεν ξεπερνά τα 7,5 εκ. Καθώς μεγαλώνουν το σώμα τους αλλάζει χρώμα και σχήμα, και γίνεται από διαφανές και πλακουτσό, κιτρινωπό και κυλινδρικό. Επίσης αλλάζει και το φύλλο τους μέχρι την πλήρη ενηλικίωσή τους.

Τα νεαρά και κίτρινης φάσης χέλια περνούν ένα μέρος της ζωής τους σε γλυκά νερά ανεβαίνοντας ανάδρομα τα ποτάμια, αλλά μπορούν να κινηθούν για λίγο κι εκτός νερού σε υγρό έδαφος. Σε ηλικία 14 ετών για τα αρσενικά και έως 19 ετών για τα θηλυκά σταματούν να τρέφονται και επιστρέφουν στη θάλασσα για το ταξίδι στη θάλασσα των Σαργασών που θα διαρκέσει περίπου 5 μήνες. Τεράστια είναι η οικονομική σημασία αυτού του ψαριού, αν και τις τελευταίες δεκαετίες οι πληθυσμοί του έχουν μειωθεί σημαντικά.

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά κολεόπτερα (σκαθάρια), μεγάλο σε μέγεθος με γκριζογαλαζωπό χρώμα, τεράστιες ριγωτές κεραίες και συμμετρικές μαύρες βούλες. Ζει σε δάση φυλλοβόλων και μπορεί να παρατηρηθεί στα δάση οξυάς της περιοχής. Οι προνύμφες του εντόμου μεγαλώνουν μέσα σε νεκρά, γέρικα ή ξερά δέντρα. Προτιμά σημεία του δάσους με αρκετό ήλιο. Η ανάπτυξη της προνύμφης σε πλήρες έντομο παίρνει 3 χρόνια! Τα πλήρη μεταμορφωμένα έντομα βγαίνουν το καλοκαίρι (Ιούνιο – Αύγουστο) και ζουν μόνο 3 με 6 εβδομάδες.

Colias crocea

Ο γενικός χρωματισμός αυτής της πεταλούδας είναι κίτρινος. Έχει άνοιγμα φτερών 45 – 50 mm. Ζει σε λιβάδια, καλλιεργούμενες εκτάσεις, θαμνώνες, βράχια αλλά και στις όχθες λιμνών και ποταμών. Μπορεί να παρατηρηθεί και στις πόλεις, σχεδόν παντού δηλαδή εκτός από τα πυκνά δάση. Πετά από Φεβρουάριο έως Νοέμβριο.

Lindenia tetraphylla

Πρόκειται για το μεγαλύτερο οδοντόγναθο της Ευρώπης, ένα εντυπωσιακό έντομο που φτάνει τα 70 – 80 χιλιοστά. Είναι μία από τις σπανιότερες λιβελούλες στην Ευρώπη καθώς απαντάται μόνο στην Ελλάδα, τα Βαλκάνια και την Ιταλία.

Έχει αμώδες γκριζωπό χρώμα με μαύρα στίγματα και μία πορτοκαλιά μπάντα στην βάση της ουράς του θηλυκού. Κινδυνεύει από την ρύπανση των ποταμών και τον ευτροφισμό. Ζει σε μεγάλες λίμνες και οι προνύμφες του είδους αναπτύσσονται μέσα στο νερό.

Οι λιβελούλες είναι αμφίβια έντομα καθώς στο ανώριμο στάδιό τους είναι υδρόβια ενώ τα ενήλικα ζουν στον αέρα. Οι προνύμφες τους είναι στενά συνδεδεμένες με ένα πολύ συγκεκριμένο περιβάλλον και δεν μπορούν να μεταναστεύσουν ελεύθερα αναζητώντας κατάλληλες συνθήκες όπως τα ενήλικα. Αν και μπορούν να πετάξουν σε μεγάλες αποστάσεις, τα ενήλικα πρέπει να βρίσκονται κοντά στον κατάλληλο οικότοπο για τις προνύμφες τους. Ανάλογα με τον οικότοπο που προτιμούν οι προνύμφες, οι λιβελούλες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες ειδών: ρεόφιλες και λιμνόφιλες δηλαδή αυτές που ζουν σε τρεχούμενα ή σε στάσιμα νερά.

Vanessa atalanta

Η χαρακτηριστική κοκκινοπορτοκαλί λωρίδα κατά μήκος των φτερών της την κάνει μία εύκολα αναγνωρίσιμη πεταλούδα. Ο βασικός χρωματισμός της είναι μαύρος με λευκά ακανόνιστα στίγματα. Το άνοιγμα των φτερών της είναι 4,4 έως 7,6 εκ. Τους καλοκαιρινούς μήνες τείνουν να έχουν πιο ζωηρό χρωματισμό και μεγαλύτερο μέγεθος. Τα μάτια και τα πόδια τους είναι τριχωτά. Η ώριμη κάμπια του είδους είναι κυλινδρική κι έχει ακτινωτές αγκίθες.

Θα τη συναντήσουμε σε υγρά περιβάλλοντα όπως έλη, δάση, αρδευόμενους αγρούς ή και κήπους. Οι πεταλούδες αυτές δεν μπορούν να αντέξουν τους πολύ κρύους χειμώνες κι έτσι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν σε θερμότερα κλίματα τους χειμωιάτικους μήνες. Κατά την μετανάστευσή τους μπορούμε να τις δούμε σε πολύ διαφορετικά περιβάλλοντα από τους υποτροπικούς έως την τούνδρα.

Τα αρσενικά υπερασπίζουν επικράτεια στην οποία ψάχνουν να βρουν θηλυκά για ζευγάρωμα. Για την προστασία της περιοχής του θα κάνει τακτικές «περιπολίες» έως και 30 φορές την ώρα! Εάν κάποιο άλλο αρσενικό προσπαθήσει να μπει στην περιοχή τους θα επιχειρήσουν να το διώξουν πετώντας κατά πάνω του. Τα αρσενικά συνήθως κουρνιάζουν σε κάποιο σημείο που το βλέπει ο ήλιος και περιμένουν τα θηλυκά να περάσουν από εκεί. Μόλις γονιμοποιηθεί το θηλυκό θα γεννήσει τα αυγά του σε κάποιο φυτό ξενιστή. Στις περισσότερες περιοχές οι πεταλούδες αυτές γεννούν δύο φορές τον χρόνο.

Πετά από τον Μάρτιο έως και τον Νοέμβριο ενώ τα ενήλικα πέφτουν σε χειμέρια νάρκη τους χειμωιάτικους μήνες. Οι κάμπιες τους τρέφονται με βελόνες από τσουκνίδες, καρπούς από λυκίσκο κ.α.

Ευρετήριο ελληνικών ονομάτων

Όνομα	Σελίδα	Όνομα	Σελίδα
Αβοκέτα	40	Μαύρος Πελαργός	24
Αγριόγατα	55	Μαυροσκούφης	50
Αετογερακίνα	34	Μαυρότρυγγας	42
Αετομάχος	53	Μελισσοφάγος	45
Απδόνι	49	Μικροτσικνιάς	21
Αιγίθαλος	51	Μιλτοχελίδονο	48
Αμπελουργός	54	Μουρμουρίτσα	69
Αργυροπελεκάνος	20	Μουστακαλής	50
Αργυροτσικνιάς	23	Μπομπίνα κίτρινη	63
Ασπρομέτωπη Χίνα	27	Νανοβουτηχτάρι	19
Βαλκανικός Δρυοκολάπτης	47	Νερόκοτα	38
Βαλτόπαπια	30	Νεροκοτσέλα	38
Βαρβάρα	28	Νεροχελώνα γραμμωτή	62
Βατράχι	65	Νυχτοκόρακας	21
Βίδρα	56	Περκί	67
Βουκεφάλα	31	Πετρίτης	37
Γαλαζοπαπαδίτσα	51	Πετροτουρλίδα	40
Γελάρτζα	68	Ποταμογλάρονο	43
Γερακαετός	35	Πράσινη σαύρα	61
Γκισάρι	30	Πρασινοκέφαλη Πάπια	29
Γουλιανός	70	Πράσινος Δρυοκολάπτης	47
Δεντροσπουργίτης	53	Σαΐνι	34
Δεντροσποπανάκος	52	Σιλιπούτι	60
Θαλασσεαετός	32	Σκίουρος	58
Θαλασσοπρίστης	31	Σκουφοβουτηχτάρι	19
Θαλασσοσφυριχτής	40	Σπίνος	54
Καλαμοκανάς	39	Σπιτόφιδο	60
Καλαμόκιρκος	33	Σταχτάρα	44
Καλημάνα	41	Σταχτοπετρόκλης	49
Καλόγερος	51	Σταχτοτσικνιάς	23
Καμπίσια Πέρδικα	37	Συκοφάγος	52
Κεφαλούδι	31	Σφυριχτάρι	28
Κιρκινέζι	36	Τούρνα	67
Κιτρινοσουσουράδα	48	Τρυγόνι	43
Κοκκινολαίμης	49	Τρυποφράχτης	48
Κοκκοθραύστης	54	Τσαλαπετεινός	46
Κουκουβάγια	44	Τσίχλα	50
Κραυγαετός	35	Τυλινάρι	68
Κροκοδειλάκι	62	Τυτώ	44
Κρυπτοτσικνιάς	22	Υφάντρα	52
Κύκνος	27	Φιδασετός	33
Λαγγόνα	20	Φοινικόπτερο	26
Λαγόγυρος	57	Φρύνος	64
Λασποσκαλίδρα	41	Χαλκόκοτα	25
Λαφιάτης	59	Χαλκοκουρούνα	46
Λευκός Πελαργός	24	Χέλι	71
Λευκοτσικνιάς	22	Χελώνα η ελληνική	61
Λιμόζα	41	Χουλιαρομύτα	25
Λιπαριά	66	Χουλιαρόπαπια	29
Μαυροκέφαλος Γλάρος	42	Ψαραετός	36

Ευρετήριο λατινικών ονομάτων

Όνομα	Σελίδα	Όνομα	Σελίδα
<i>Accipiter brevipes</i>	34	<i>Limosa limosa</i>	41
<i>Aegithalos caudatus</i>	51	<i>Lindenia tetraphylla</i>	74
<i>Agama stelio</i>	62	<i>Luscinia megarhynchos</i>	49
<i>Alosa macedonica</i>	66	<i>Lutra lutra</i>	56
<i>Anas clypeata</i>	29	<i>Mauremys caspica</i>	62
<i>Anas penelope</i>	28	<i>Merops serrator</i>	31
<i>Anas platyrhynchos</i>	29	<i>Merops apiaster</i>	45
<i>Anguilla anguilla</i>	71	<i>Motacilla flava</i>	48
<i>Anser albifrons albifrons</i>	27	<i>Nycticorax nycticorax</i>	21
<i>Apus apus</i>	44	<i>Oenanthe oenanthe</i>	49
<i>Aquila pomarina</i>	35	<i>Oriolus oriolus</i>	52
<i>Ardea cinerea</i>	23	<i>Oxyura leucocephala</i>	31
<i>Ardeola ralloides</i>	22	<i>Pandion haliaetus</i>	36
<i>Athene noctua</i>	44	<i>Panurus biarmicus</i>	50
<i>Aythya nyroca</i>	30	<i>Parus caeruleus</i>	51
<i>Bombina variegata</i>	63	<i>Parus major</i>	51
<i>Bucephala clangula</i>	31	<i>Passer montanus</i>	53
<i>Bufo bufo</i>	64	<i>Pelecanus crispus</i>	20
<i>Burhinus oedicephalus</i>	40	<i>Perca fluviatilis</i>	67
<i>Buteo rufinus</i>	34	<i>Perdix perdix perdix</i>	37
<i>Calidris alpina</i>	41	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	20
<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	68	<i>Phoenicopterus ruber</i>	26
<i>Charadrius alexandrinus</i>	40	<i>Picus viridis</i>	47
<i>Ciconia ciconia</i>	24	<i>Platalea leucorodia</i>	25
<i>Ciconia nigra</i>	24	<i>Plegadis falcinellus</i>	25
<i>Circus gallicus</i>	33	<i>Podarcis erhardii</i>	60
<i>Circus aeruginosus</i>	33	<i>Podiceps cristatus</i>	19
<i>Coccythraustes coccythraustes</i>	54	<i>Rallus aquaticus</i>	38
<i>Colias crocea</i>	74	<i>Rana ridibunda</i>	65
<i>Coracias garrulus</i>	46	<i>Recurvirostra avosetta</i>	40
<i>Cygnus olor</i>	27	<i>Remiz pendulinus</i>	52
<i>Dendrocopos syriacus</i>	47	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	69
<i>Egretta garzetta</i>	22	<i>Rosalia alpina</i>	73
<i>Elaphe quatuorlineata</i>	59	<i>Sciurus vulgaris</i>	58
<i>Elaphe situla</i>	60	<i>Silurus glanis</i>	70
<i>Emberiza melanocephala</i>	54	<i>Sitta europaea</i>	52
<i>Erithacus rubecula</i>	49	<i>Spermophilus citellus</i>	57
<i>Esox lucius</i>	67	<i>Sterna hirundo hirundo</i>	43
<i>Falco naumanni</i>	36	<i>Streptopelia turtur turtur</i>	43
<i>Falco peregrinus</i>	37	<i>Sylvia atricapilla</i>	50
<i>Felis silvestris</i>	55	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	19
<i>Fringilla coelebs</i>	54	<i>Tadorna tadorna</i>	28
<i>Gallinula chloropus</i>	38	<i>Testudo graeca</i>	61
<i>Haliaeetus albicilla</i>	32	<i>Tringa erythropus</i>	42
<i>Hieraaetus pennatus</i>	35	<i>Troglodytes troglodytes</i>	48
<i>Himantopus himantopus</i>	39	<i>Turdus philomelos</i>	50
<i>Hirundo daurica</i>	48	<i>Tyto alba</i>	44
<i>Ixobrychus minutus minutus</i>	21	<i>Upupa epops</i>	46
<i>Lacerta viridis</i>	61	<i>Vanellus vanellus</i>	41
<i>Larus melanocephalus</i>	42	<i>Vanessa atalanta</i>	75
<i>Leuciscus cephalus</i>	68		

Μια εκδρομή στο Εθνικό Πάρκο

Κοντά στην Θεσσαλονίκη, με φυσικό πλούτο, όμορφα τοπία, ποικιλία και υψηλό επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών, το Εθνικό Πάρκο Κορώνειας, Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών σας προσκαλεί να το γνωρίσετε.

Ξενώνες, καταλύματα, κέντρα πληροφόρησης, εστιατόρια με τοπικές γεύσεις και τοπικά προϊόντα, θερμά λουτρά, επισκέψιμα οινοποιεία και αγροκτήματα, δυνατότητες για αθλήματα βουνού όπως ποδηλασία, ορειβασία, ιππασία και αιωροπτερισμός είναι μερικά μόνο από τα πολλά πρόσωπα του αναπτυσσόμενου οικοτουρισμού στην περιοχή της Λεκάνης της Μυθονίας.

Μόνοι σας, με παρέα ή με την οικογένεια, για μία μέρα ή περισσότερες, για χαλάρωση, για περιπέτεια ή για εξερεύνηση, ελάτε στο Εθνικό Πάρκο Κορώνειας, Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών για μια όμορφη εκδρομή.

Χρήσιμες πληροφορίες

Πρόσβαση με μέσα μαζικής μεταφοράς

Δρομολόγια αστικής συγκοινωνίας
www.oasth.gr

Δρομολόγια ΚΤΕΛ Θεσσαλονίκης
www.ktel-thes.gr

Κέντρα Πληροφόρησης, Μουσεία, Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης:

Κέντρο Πληροφόρησης του Φορέα
Διαχείρισης στην Απολλωνία
τηλ. 23930 41004, fax 2390 41050

Κέντρο Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης στο Βερτίσκο
τηλ. 23940 91203 και 91300
<http://kpe-vertisk.thess.sch.gr>

Κέντρο Πληροφόρησης για την
παράκτια ζώνη του Στρυμωνικού
Κόλπου στην Ασπροβάλτα
τηλ. 23970 22202 και 26666

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στον
οικισμό Καλαμωτό
τηλ. 23930 31631 και 81259 και 31202

Ώρες λειτουργίας: Δευτέρα-
Παρασκευή 8:30π.μ-1:30π.μ

Ξεναγήσεις

Ξεναγήσεις στο Εθνικό Πάρκο
μπορούν να γίνουν όλες τις
ημέρες της εβδομάδας, κατόπιν
συνεννόησης με τον Φορέα
Διαχείρισης τηλ. 23940 24553 και
23930 41004

Πληροφορίες για καταλύματα, γυναικείους συνεταιρισμούς και τοπικά προϊόντα

www.agrotravel.gr
www.agro-tour.net
www.omvrianos.gr

Θερμά Λουτρά:

Θερμά Λουτρά Λαγκαδά,
τηλ. 23940-22488 και 22902

Θερμά Λουτρά Νέας Απολλωνίας,
τηλ. 23930-41510

Περισσότερες πληροφορίες για:

την περιοχή www.foreaskv.gr
τα πουλιά της περιοχής:
www.ornithologiki.gr

Οδηγοί αναγνώρισης πανίδας:

Τα Πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης, Οδηγός αναγνώρισης.
Έκδοση Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Collins Field Guide to the Mammals of Britain and Europe.
David MacDonald, 2005.

Ερπετά της Ελλάδας και της Κύπρου. Δημητρόπουλος, Α. και Γ. Ιωαννίδης, 2002.
Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας.

Collins Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe
Nick Arnold, 2002.

Collins Pocket Guide, Fish of Britain and Europe. Miller P.J., Loates M.J., 1997.

Οι πεταλούδες της Ελλάδας. Λάζαρος Παμπέρης, 1998.
Εκδόσεις ΜΠΑΣΤΑΣ-ΠΛΕΣΣΑΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΛΙΜΝΩΝ
ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ - ΒΟΛΒΗΣ

Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΣΩΚΡΑΤΗ ΤΣΑΚΑΛΗ 21, ΛΑΓΚΑΔΑΣ
ΤΚ 57200, Τ. 23940 24553, Φ. 23940 26160
E-mail: foreaskv@otenet.gr
Web: www.foreaskv.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ, ΜΑΔΥΤΟΣ, ΤΚ 570 14
Τ. 23930 41004, Φ. 23930 41050

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ανάπτυξη παντού. Ανάπτυξη για όλους.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον"

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΟ 80% ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ.

THIS PROJECT IS CO-FINANCED BY THE EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND TO A MAXIMUM PERCENTAGE OF 80% AND THE REMAINED BY NATIONAL RESOURCES.